

Rapport interbestuurlijke werkgroep

Gezamenlijke aanpak economische crisis

Den Haag, 19 februari 2009

1. Inleiding

De verslechtering van de economische situatie was één van de belangrijkste thema's van het Overhedenoverleg van 2 februari 2009. De economische situatie stelt alle overheden voor bijzondere uitdagingen en verantwoordelijkheden. Gemeenten en provincies gaven aan onder voorwaarden een belangrijke rol te kunnen spelen in de aanpak van de economische situatie

Primaire focus tijdens het overhedenoverleg was het naar voren halen van uitgaven die voor latere jaren waren gepland, te beginnen met het versneld betalen van facturen. De medeoverheden brachten naar voren dat een dergelijke aanpak op onderdelen zou kunnen worden bemoeilijkt door bestaande wet- en regelgeving, procedures en praktijken. Ook gaven de medeoverheden aan dat hun begrotingssystematiek en de bestaande afspraak over het EMU-slot een knelpunt zouden kunnen vormen. Het in 2004 gesloten bestuursakkoord komt in principe neer op een begrenzing van de bijdrage van medeoverheden aan het nationale EMU-saldo op (minus) 0,5% BBP.

Besloten is tot de oprichting van de interbestuurlijke werkgroep *Gezamenlijke aanpak economische crisis*. Deze werkgroep heeft als taak gekregen binnen twee à drie weken concrete effectieve voorstellen te presenteren om investeringen die al op de plank lagen, te versnellen. De voorstellen zouden zo spoedig mogelijk zoden aan de dijk moeten zetten, dat wil zeggen het moet niet gaan om voorstellen die pas na 2010 effect sorteren. Tevens heeft de werkgroep de taak te bezien waar procedures dwars zitten, respectievelijk sneller kunnen en waar eventuele belemmeringen door het kabinet moeten worden weggewerkt. De werkgroep richt zich op innovatie en duurzaamheid. Afgesproken is dat het IPO en de VNG de maatregelen zouden inventariseren, inclusief de budgettaire consequenties en eventuele belemmeringen van Rijkswege. De werkgroep zou de voorstellen beoordelen en doorgeleiden naar de drie partijen. De werkgroep bestaat uit de Ministeries van BZK en Financiën, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO). Sinds 12 februari neemt ook de Unie van Waterschappen (UvW) deel aan de werkgroep. Haar bijdrage is ook in het rapport opgenomen.

2. Resultaat en samenvatting

Gemeenten, provincies en waterschappen hebben uitdrukkelijk gehoor gegeven aan de oproep van hun koepelorganisaties. Medeoverheden zijn gemotiveerd bij te dragen aan het herstel van de economie. Ondanks de korte periode hebben 140 gemeenten, alle provincies en een groot aantal waterschappen voorstellen aangedragen. De overige (ruwweg 300) gemeenten hebben (nog) niet gereageerd om praktische redenen of omdat ze geen versnellingsplannen hebben.

De bijdragen van de medeoverheden komen uit op een bedrag oplopend tot ca ½% BBP voor de periode 2009-2010, waarbij de gemeenten de grootste bijdrage leveren. De bijdragen van de provincies en waterschappen belopen ieder enkele honderden miljoenen euro's. Het korte tijdsbestek maakt dat de geleverde informatie niet gedetailleerd is, waardoor geen goed inzicht bestaat in de mate waarin maatregelen een versnelling betreffen, ze aanvullend zijn op bestaande plannen, financieel volledig gedekt zijn, budgettair inpasbaar zijn en op korte termijn geheel uitvoerbaar zijn. Dit maakt dat de schatting met veel onzekerheden is omgeven.

Als de medeoverheden het geïnventariseerde pakket zouden uitvoeren en mede-overheden nemen zelf geen compenserende maatregelen, dan heeft dit invloed op het EMU-saldo in 2009 en naar verwachting vooral in 2010. De gevolgen van de voorstellen op de hoogte van het EMU tekort zijn onzeker. Het Rijk baseert zich op de recente gegevens van het CPB. In de paragraaf 3 vindt u hiervan een actueel beeld. Hieruit blijkt dat bij uitwerking van de voorstellen met een omvang van cumulatief ½ % BBP de medeoverheden in 2009 binnen hun EMU norm blijven en deze in 2010 zouden overschrijden op basis van de huidige inzichten.

Relevant is dat de inkomsten van medeoverheden de komende jaren ook kunnen teruglopen. Bijlage 2 en 3 bevatten nadere informatie over de (monitoring van) de overheidsfinanciën van medeoverheden.

De werkgroep adviseert het kabinet om een uitspraak te doen of en onder welke voorwaarden medeoverheden meer ruimte krijgen het EMU-plafond voor de jaren 2009-2010 te overschrijden. Deze vraag kan aan de orde komen in de aankomende begrotingsbesprekingen.

De medeoverheden constateren in hun rapportages dat er een aantal belemmeringen zijn. Naast het EMU saldo zijn dit onder meer co-financiering, de rentelasten die de versnelling van investeringen met zich meebrengt en enkele procedurele belemmeringen.

Naast een versnelling van investeringen noemt de VNG een aantal maatregelen dat landelijk geïnitieerd zou moeten worden, zoals de investering in duurzame straatverlichting. Over deze zaken is overleg gaande met de meest betrokken departementen. In het kader van de Commissie-Gerritse hebben departementen ook een aantal bredere suggesties gedaan. Deze trajecten kunnen in hun samenhang worden gezien.

In bijlage 4, 5 en 6 vindt u een voorlegnota van IPO, VNG en UvW met daarachter de door deze organisaties aangeleverde informatie.

3. Gevolgen voorstellen voor EMU saldo

Inschatting EMU-saldo decentrale overheden

	2009	2010
Inschatting CPB (cijfers 17 februari)		
EMU saldo (x 1 mrd. €)	-1,2	-3,0
EMU saldo als % bbp	-0,2%	-0,5%
Investeringspakket (1/2% BBP)	- 0,2%	-0,3%
Tekort inclusief investeringspakket als % bbp	-0,4%	-0,8%

- Bovenstaand overzicht geeft de inschatting van het OPL saldo weer conform de nieuwe CPB cijfers. Ten opzichte van de Miljoenennota (MN) betekent dit een verslechtering van € 1 mrd. voor 2009 en € 2,8 mrd voor 2010 (saldo MN 2009 was – 0,2 mrd voor zowel 2009 als 2010).
- De CPB/CEP cijfers van 17 februari dienen als basis voor het opstellen van de Kaderbrief en Voorjaarsnota en zijn op dit moment de meest adequate / up-to-date beschikbare inschatting van het saldo voor de decentrale overheden.¹
- Voor het investeringspakket van ½% BBP is de veronderstelling dat het zwaartepunt van de uitgaven in 2010 zal liggen.
- De CPB cijfers laten - na de investeringsopgaaf – naar huidige inzichten alleen in 2010 een overschrijding zien van de 0,5% norm.

¹ Overigens gaan VNG en IPO uit van een ander EMU-tekort. Zij baseren zich op de uitkomsten van de EMU-enquête 2009 van het CBS. Hierin wordt voor 2009 een tekort van de decentrale overheden geraamd van € 3,6 miljard en voor 2010 van € 2,3 miljard. In het verleden bleek deze enquête overigens doorgaans te hoge uitkomsten te genereren.

4. Beoordelingskader

Op basis van het besluit tijdens het overhedenoverleg heeft de werkgroep een definitieve taakopdracht geformuleerd (Zie bijlage 1). Op basis van deze taakopdracht hebben de VNG en het IPO de inventarisatie uitgevoerd. De UvW was al met haar eigen inventarisatie begonnen, toch sluit haar inventarisatie goed aan op de taakopdracht. Op basis van het overhedenoverleg heeft de werkgroep de volgende beoordelingscriteria geformuleerd:

- **Tijdigheid:** de maatregelen moeten op korte termijn een effectieve bijdrage kunnen leveren aan de economie en de werkgelegenheid;
- **Tijdelijkheid:** het budgettaire beslag van de maatregelen dient voor het overgrote deel neer te slaan in 2009 en 2010, wat ook het risico van pro-cyclisch beleid tempert;
- **Trefzekerheid:** de maatregelen dienen aan te grijpen waar de problemen ontstaan als gevolg van de economische situatie, bijvoorbeeld door het ondersteunen van de basiscapaciteit van de economie en het opvangen van de effecten op de arbeidsmarkt.

Tijdens het overhedenoverleg is daarnaast in het bijzonder aandacht gevraagd voor maatregelen die bijdragen aan de verduurzaming en de innovatiekracht van de samenleving. Ten slotte geldt een toets op doelmatigheid: de belastingbetaler moet uiteindelijk niet slechter af zijn.

In de taakopdracht staat daarom aangegeven dat bij iedere maatregel wordt aangegeven:

1. De inhoud van de maatregel. Hier wordt tevens aangegeven of het
  - a. om een maatregel gaat waarvan al was vastgesteld dat deze zou plaatsvinden, maar waarvan de uitvoering naar voren wordt gehaald of
  - b. een maatregel waarvoor nog financiële of procedurele belemmeringen (al dan niet van Rijkswege) bestaan en welke dat zijn.
2. Het moment van invoering (bij voorkeur 2009, ook 2010), het budgettaire beslag en het effect op EMU-saldo (uitgaande van tijdelijke effecten). (zie bijlage 2)
3. De verwachte effecten op economie en werkgelegenheid.

Door de aard van de aangeleverde informatie en de tijdsdruk is een grondige beoordeling van individuele projecten niet goed mogelijk. Het algemene beeld is dat de meeste voorstellen grotendeels tijdelijk zullen zijn gelet op hun projectmatig of versnellingskarakter, dat vrij veel voorstellen aansluiten bij de problemen in de economie (bouw, aanleg, arbeidsmarkt, etc.) en dat verwacht wordt dat ze snel tot uitvoering kunnen worden gebracht, zonder dat garanties gelden.

5. Resultaten inventarisatie bij de provincies

(zie ook bijlage 4: voorlegnota IPO en uitkomsten IPO inventarisatie)

Het IPO heeft aan alle provincies gevraagd aan te geven welke maatregelen zij nemen om bij te dragen aan het economisch herstel. Uit deze inventarisatie blijkt dat de meeste provincies zich nog in de inventarisatiefase bevinden. In veel provincies is overleg geweest met partners, zoals gemeenten en sociale partners, en zijn ambtelijke notities geschreven, maar de besluitvorming moet veelal nog afgerond worden. Twee provincies geven aan een brede taskforce geformeerd te hebben die het proces invulling moet geven.

De maatregelen die provincies van plan zijn te ondernemen lopen zeer uiteen. Alle provincies zijn bereid investeringen te versnellen. Het betreft hier investeringen in o.a. infrastructuur, woningbouw, energie en herstructurering van bedrijventerreinen. Daarnaast zijn er voornemens additionele investeringen te plegen. Op het gebied van energiebesparing voeren ten minste zeven provincies concrete programma's uit. Het IPO schat het totaal van de versnelling en de additionele investeringen op enkele honderden miljoenen euro's

6. Resultaten inventarisatie bij de gemeenten

(zie ook bijlage 5: voorlegnota VNG en uitkomsten VNG inventarisatie)

De VNG heeft al haar leden middels een ledenbrief gevraagd informatie aan te leveren en alle 100.000+ gemeenten direct benaderd. Op de uitnodiging van de VNG hebben 140 gemeenten gereageerd. Hiervan hebben 35 gemeenten aangegeven geen projecten voor versnelling te hebben. De projecten beslaan het gehele gemeentelijke werkterrein: infrastructuur, cultuur, volkshuisvesting, sport, brandweer, vervoer, openbaar groen enz. De daarmee gemoeide bedragen variëren van één of enkele tonnen tot tientallen miljoenen euro's. De meeste gemeenten melden één of enkele projecten aan, maar sommige presenteren er 10 en meer. Er worden ook projecten opgevoerd die geen gemeentelijke financiering lijken te hebben (woningbouw, ziekenhuis) of een beroep doen op cofinanciering van Rijksweg. Voor ongeveer de helft van de projecten is het werkgelegenheidseffect aangegeven. Op een enkele uitzondering na lijkt geen sprake te zijn van belemmeringen in termen van wet- en regelgeving, procedures en praktijken.

7. Resultaten inventarisatie bij de waterschappen

(zie ook bijlage 6: voorlegnota UvW en uitkomsten UvW inventarisatie)

De UvW is pas na het overhedenoverleg bij het proces betrokken, toch hebben 12 van de 26 waterschappen hun inventarisatie tijdig genoeg aan de UvW aangeleverd om in deze rapportage te kunnen verwerken. Hiervan hebben acht waterschappen concrete projecten aangeleverd; 30 in totaal. Hiervan zijn er 19 gericht op versnelde investeringen, zes op versnelde exploitatie en één op beide. Voorbeelden van investeringen zijn: versterking van waterkeringen, nieuwbouw en uitbreiding van rioolzuiveringsinstallaties, sanering van wateren, renovatie van gemalen en automatisering van gemalen. Voorbeelden van exploitatie zijn het verdubbelen van de baggercyclus en versnelling van groot onderhoud. Het hiermee gemoeide bedrag is nog moeilijk in te schatten. Bij 11 maatregelen is een bedrag genoemd, hiervan vallen er zes in de klasse tot de 10 mln euro, drie in de klasse 10 tot 50 mln euro en bij twee projecten is het verwachte bedrag meer dan 50 mln euro. In haar begeleidende brief noemt de UvW een aantal belemmeringen die waterschappen ondervinden bij de uitvoering van extra maatregelen. Genoemd worden: de krapte op de (arbeids)markt (gespecialiseerd personeel), traaglopende procedures, de EMU normering en de wet Fido.

Bijlagen

1. Taakopdracht werkgroep
2. Informatie over EMU saldo en monitoring
3. Begrotingsevenwicht en toezichtskader
4. Bijdrage IPO
5. Bijdrage VNG
6. Bijdrage UvW

Bijlage 1. taakopdracht werkgroep

Taakopdracht werkgroep Gezamenlijke aanpak economische crisis

05-02-2009

Tijdens het overhedenoverleg van 2 februari 2009 is besloten tot de oprichting van de werkgroep *Gezamenlijke aanpak economische crisis*. De werkgroep bepaalt de aanpak en beoordeelt de uitkomsten van een informatieronde ten behoeve van de verdere besluitvorming over de gezamenlijke aanpak van de economische crisis. Criteria zijn: *tijdig, tijdelijk, effectief*.

De voorstellen moeten zo spoedig mogelijk "zoden aan de dijk zetten". De werkgroep beziet waar procedures dwarsliggen respectievelijk sneller kunnen en waar eventuele belemmeringen door het kabinet moeten/kunnen worden weggewerkt. Het gaat vooral om voorstellen waarvan de procedure al doorlopen is, maar het probleem is dat het later was gepland. Bezien wordt vooral in welke sectoren en welke gebieden het werk vastzit. Het rapport zal voor 18 februari worden aangeboden aan de fondsbeheerders, met een afschrift aan de Minister-President.

Doel

Voor 18 februari in kaart brengen welke bijdragen provincies en gemeenten aan het herstel van de economische crisis kunnen bijdragen en welke belemmeringen zij daarbij ondervinden.

Aanpak

VNG en IPO inventariseren bij hun leden op welke wijze zij aan het herstel denken bij te dragen en stellen hier een overzicht van op. De inventarisatie vindt plaats op projectniveau en zal zo concreet mogelijk zijn. In de rapportage zal bij iedere maatregel worden aangegeven:

4. De inhoud van de maatregel. Hier wordt tevens aangegeven of het
  - a. om een maatregel gaat waarvan al was vastgesteld dat deze zou plaatsvinden, maar waarvan de uitvoering naar voren wordt gehaald of
  - b. een maatregel waarvoor nog financiële of procedurele belemmeringen (al dan niet van Rijkswegen) bestaan en welke dat zijn.
5. Het moment van invoering (bij voorkeur 2009, ook 2010), het budgettaire beslag en het effect op EMU-saldo (uitgaande van tijdelijke effecten).
6. De verwachte effecten op economie en werkgelegenheid.

De werkgroep zal niet alleen oog hebben voor de korte termijn, maar ook voor effecten op lange termijn. In de rapportage zal zichtbaar worden gemaakt welke maatregelen bijdragen aan innovatie en duurzaamheid. Naast bijdragen van individuele gemeenten of provincies, kunnen er ook gezamenlijke acties worden ondernomen. Voorbeelden hiervan zijn bijv. het duurzaam maken van gemeentelijke gebouwen. In de rapportage zal hier apart aandacht aan worden besteed. VNG en IPO destilleren uit de lijst en uit de reacties van provincies en gemeenten welke belemmeringen zij verwachten te ondervinden bij de uitvoering hiervan en welke maatregel in dat verband van het Rijk nodig wordt geacht.

De VNG zal een brief naar haar leden sturen en de 50 grootste gemeenten actief benaderen. Het IPO zal de twaalf provincies actief benaderen

Ten slotte zal aandacht worden besteed aan de goede en tijdige aanlevering van (EMU-)budgettaire gegevens van provincies en gemeenten omwille van een goede monitoring.

Beoogd resultaat

Een geaggregeerd rapport bestaande uit de mogelijke bijdragen van gemeenten en provincies en een lijst van belemmeringen (van de landelijke overheid) die zij daarbij verwachten te ondervinden.

Leden van de werkgroep

Minister van BZK	de heer Van Kalmthout
Ministerie van Financiën	de heer Van Koesveld
VNG	de heer Pans
IPO	de heer Beukema

AZ zal op de hoogte gesteld worden van het verloop, maar niet actief aan de werkgroep deelnemen. De Unie van Waterschappen zal voor het overleg in de week van 9 februari worden uitgenodigd.

Secretariaat

Het proces zal door BZK worden aangestuurd.

Tijdschema

Do 5/2	eerste bijeenkomst: vaststellen van de definitieve taakopdracht
Week van 9/2	tweede overleg; Unie van Waterschappen wordt uitgenodigd deel te nemen
Voor 18/2	aanbieding van rapport
1 april	BOFV

Bijlage 2 Informatie over EMU saldo en monitoring

Feiten en afspraken over de EMU-normering voor decentrale overheden

Voorgeschiedenis

Decentrale overheden werken met een baten-lastenstelsel, maar zelfs met een sluitende begroting kan een negatief EMU-saldo ontstaan. In 2003 had het decentrale EMU-saldo bijvoorbeeld een substantieel aandeel in de overschrijding van de 3%-norm van het Nederlandse EMU-saldo. Vanwege dit probleem is in 2004 een bestuurlijke akkoord gesloten tussen het Rijk en de koepels van provincies, gemeenten en waterschappen (VNG, IPO, UvW). Dit akkoord bepaalt dat het tekort van decentrale overheden mag oplopen tot maximaal 0,5% van het BBP. In de tussenliggende periode is deze afspraak niet relevant geweest, vanwege de gunstige ontwikkeling van het (decentrale) EMU-saldo.

Regelgeving EMU-norm decentrale overheden

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido), artikel 7 bepaalt dat indien de EU een boete oplegt bij overschrijding van de 3%-EMU-norm, deze kan worden doorberekend aan decentrale overheden, *indien zij hieraan hebben bijgedragen* (m.a.w. overschrijding van de EMU-norm van 0,5% voor decentrale overheden).

Het Rijk kan bij een dreigende overschrijding van de 3%-norm ingrijpen bij AMvB, door regels te stellen ter beheersing van het EMU-saldo. Om de normering in een werkbare vorm te gieten, is bij het bestuurlijk akkoord van 2004 voor alle afzonderlijke gemeenten, provincies en waterschappen een specifieke referentiewaarde berekend die niet mag worden overschreden.

Monitoring

Het Rijk maakt gebruik van een tweetal instrumenten om het EMU-saldo OPL te monitoren.

Ten eerste is het monitoringsinstrument **IV3 (Informatie voor derden)** ontwikkeld. Dit bestaat uit informatiematrices die ieder kwartaal dienen te worden geleverd aan het CBS door alle gemeenten, provincies en waterschappen. Deze matrices bevatten informatie over de realisaties en zijn de broninformatie voor de berekening van het decentrale EMU-saldo. IV3 is van belang in het kader van Europese verplichtingen en dient daarom te blijven bestaan; de kwaliteit laat echter nog te wensen over. Omwille van realistische uitkomsten is extra informatie (beginbalansen) nodig en is het wenselijk (plausibiliteits)toetsen uit te voeren.

Ten tweede bestaat de **EMU-begrotingsenquête**, die verplicht, conform het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) ieder jaar bij de begroting dient te worden opgenomen, waarbij op basis van een schatting een raming wordt afgegeven voor het EMU-saldo voor t, t+1 en t+2. De EMU-begrotingsenquête functioneert als sturingsinstrument en op basis hiervan kan het Rijk bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) regels stellen ter beheersing van het EMU-saldo.

Actuele ontwikkelingen op het gebied van monitoring

In oktober is afgesproken dat in het aankomende BOFV terugkoppeling plaatsvindt over het onderwerp van monitoring van EMU-informatie. Het CBS werkt op dit moment aan verbetering van de IV3-informatie, door een set van vijf plausibiliteitstoetsen te ontwikkelen. Dit brengt mogelijke verzwarende administratieve lasten voor decentrale overheden met zich mee. In dit kader heeft BZK het onderzoeksbureau Deloitte ingeschakeld om in kaart te brengen op welke manier IV3 wordt gebruikt en het bekijkt of de administratieve lasten corresponderen en in verhouding staan met de informatiebehoeften van de gebruikers.

Bijlage 3. Begrotingsevenwicht en Toezichtskader

Begrotingsevenwicht

De gemeentewet bepaalt dat de begroting in evenwicht moet zijn (art. 189 Gemw). De raad dient hierop toe te zien.

De vastgestelde begroting van een gemeente moet door het college ook naar GS (toezichthouder) worden gezonden (191, tweede lid Gemw). Als naar het oordeel van de toezichthouder de begroting niet in evenwicht is en ook niet aannemelijk is dat evenwicht tot stand komt in de periode van de meerjarenraming (eerstvolgende drie jaar) dan wordt preventief toezicht ingesteld (artikel 203 Gemw).

De provinciewet kent gelijksoortige bepalingen. Voor de provincies is de minister van BZK de toezichthouder.

De toezichthouder toetst op het materieel sluitend zijn van de begroting. Het is dus niet voldoende dat de begroting formeel sluitend is (geen tekort laat zien), maar ook dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

Artikel 189, tweede lid Gemw

2. De raad ziet erop toe dat de begroting in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken indien aannemelijk is dat het evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.

Artikel 203 Gemw

1. De begroting, bedoeld in artikel 189, van het eerstvolgende begrotingsjaar alsmede de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen behoeven de goedkeuring van gedeputeerde staten, indien naar hun oordeel de begroting, bedoeld in artikel 189, niet in evenwicht is en blijkens de meerjarenraming, bedoeld in artikel 190, niet aannemelijk is dat in de eerstvolgende jaren een evenwicht tot stand zal worden gebracht. Gedeputeerde staten doen hiervan vóór de aanvang van het begrotingsjaar mededeling aan het gemeentebestuur.
2. Gedeputeerde staten kunnen bepalen dat de begroting, bedoeld in artikel 189, van het eerstvolgende begrotingsjaar alsmede de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen hun goedkeuring behoeven, indien:
  - a. de jaarrekening van het tweede aan het begrotingsjaar voorafgaande jaar niet in evenwicht is, of
  - b. de begroting, bedoeld in artikel 189, niet tijdig is ingezonden aan gedeputeerde staten overeenkomstig het bepaalde in artikel 191, of
  - c. de jaarrekening, bedoeld in artikel 197, eerste lid, van het tweede aan het begrotingsjaar voorafgaande jaar niet tijdig is ingezonden aan gedeputeerde staten overeenkomstig het bepaalde in artikel 200, eerste lid.
3. Gedeputeerde staten maken een besluit als bedoeld in het tweede lid vóór de aanvang van het begrotingsjaar aan het gemeentebestuur bekend.
4. De begroting behoeft geen goedkeuring indien gedeputeerde staten geen mededeling doen als bedoeld in het eerste lid of geen besluit bekend maken als bedoeld in het tweede lid binnen de in het eerste respectievelijk derde lid genoemde termijn.

Toezichtskader

Er zijn in totaal 13 toezichthouders. Deze toezichthouders maken gezamenlijk afspraken over de wijze waarop het toezicht invulling wordt gegeven binnen het wettelijk kader. De minister van BZK heeft hierbij tevens een rol als systeemverantwoordelijke voor de financiële verhoudingen. De afspraken worden gemaakt ter bevordering van de transparantie voor met name de onder toezichtstaanden, maar ook voor de toezichthouders onderling en voor de minister van BZK. In het Gemeenschappelijk Financieel toezichtkader 'Zichtbaar toezicht' (februari 2008) zijn deze gezamenlijke afspraken vastgelegd. Deze afspraken geven de ruimte aan waarbinnen financieel toezicht zich beweegt. Het betreft de toezichtnormen die voor alle 13 toezichthouders gelden.

(Tijdelijk) begrotingstekort

Het is binnen de bepalingen van de Gemw mogelijk dat de begroting van een bepaald jaar een tekort laat zien, zo lang maar duidelijk is dat er wel een 'duurzaam financieel evenwicht' is (waarbij van belang is dat meerjarig gezien structurele lasten worden gedekt door structurele baten). Als medeoverheden lasten naar voren gaan halen, bijvoorbeeld door activiteiten/investeringen die toch al op de rol staan in een eerder begrotingsjaar uit te gaan voeren, dan gaat het voornamelijk om een verschuiving van lasten tussen jaren en mag verwacht worden dat over een meerjarige periode gezien het duurzaam financieel evenwicht niet in gevaar komt. En omdat medeoverheden voor grote activiteiten/investeringen veelal ook al een bestemmingsreserve hebben gevormd zullen de extra lasten van het naar voren halen (deels) kunnen worden gedekt door onttrekkingen aan opgebouwde reserves, en voor dat deel dus ook niet negatief doorwerken in het geraamde resultaat na bestemming in de begroting.

Inzet provincies bij aanpak economische crisis

Het Interprovinciaal Overleg heeft na het Overhedenoverleg een nieuwe inventarisatie gemaakt van de inzet van de twaalf provincies bij de aanpak van de economische crisis. Alle provincies werken aan de voorbereiding en uitvoering van een maatregelenpakket. Tijdigheid, tijdelijkheid en effectiviteit zijn daarbij belangrijke criteria. Uit de inventarisatie blijkt dat de provincies hoge prioriteit toekennen aan maatregelen die de economische recessie bestrijden. In dit overzicht wordt een samenvattend overzicht gegeven van de ambities van de provincies (1).

Daarnaast worden knelpunten in het rijksbeleid gesignaleerd (2). De oplossing van deze knelpunten is belangrijk ter ondersteuning van de provinciale inzet. Voor het oplossen van de knelpunten doen wij voorstellen.

Tenslotte signaleren wij in dit overzicht dat een aantal kansrijke coalities tussen rijk en provincies mogelijk zijn bij het ontwikkelen van maatregelen (3). Wij stellen voor dat de betrokken departementen en de provincies deze kansrijke mogelijkheden op korte termijn nader uitwerken.

1. Ambities van de provincies

Alle provincies zijn doordrongen van de noodzaak om maatregelen te nemen om de gevolgen van de economische crisis voor huishoudens en bedrijven te verminderen en een bijdrage te leveren aan een snel herstel van de economische ontwikkeling. Elke provincie kiest een eigen aanpak, aansluitend bij regionale kansen en mogelijkheden.

Alle provincies zijn bereid om voorgenomen investeringen naar voren te halen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan ruimtelijke investeringen, infrastructuurprojecten, energieprojecten en revitalisering van bedrijventerreinen. De meeste directe mogelijkheden hebben de provincies bij eigen investeringsprojecten. Voor zover de provincies procedures kunnen versnellen, zullen ze dat doen. Provincies zijn waar mogelijk ook bereid om voor te financieren. In verschillende provincies wordt intensief samengewerkt met gemeenten en het bedrijfsleven. Enkele provincies hebben uitgewerkte plannen voor garantiefondsen, bijvoorbeeld voor het op gang houden van de woningbouw. De gezamenlijke provincies starten een taskforce om de vergunningverlening waar mogelijk te versnellen. Provincies zetten in op versnelling van de betaling van facturen.

De totale omvang van de maatregelen is moeilijk in te schatten, omdat de maatregelenpakketten deels samen vallen met reguliere investeringsprogramma's. Wij schatten in dat met de maatregelenpakketten een incidentele impuls is gemoeid van enkele honderden miljoenen euro's (versnelling en additionele impuls) bovenop de reguliere investeringsprogramma's.

Wij streven ernaar om begin maart een compleet beeld te kunnen geven van het additionele stimuleringsprogramma van de provincies

2. Knelpunten

2.1 Knelpunt EMU-saldo provincies

Het EMU-saldo voor geheel Nederland zal volgens de laatste inzichten van het CPB in 2009 rond het toegestane tekort van 3% BPP uitkomen en in 2010 ruim daarboven. Al bij de signaalwaarde van een tekort van 2 % BBP dienen er maatregelen te worden genomen. Bij deze signaalwaarde wordt dan ook gekeken wat de bijdrage van provincies, waterschappen en gemeenten aan dat tekort is. Volgens de begrotingen 2009 van de provincies komt het gezamenlijk EMU-saldo van de provincies uit op een tekort van €935 miljoen. Dit is meer dan het dubbele van de maximale referentiewaarde van circa €400 miljoen voor de provincies. Daarbij is nog geen rekening gehouden met extra investeringen die samenhangen met de maatregelenpakketten die de provincies ontwikkelen.

Dit tekort van de decentrale overheden bestaat eigenlijk alleen op papier. Provincies en gemeenten zijn wettelijk verplicht om een sluitende begroting op te stellen op basis van het baten-lastenstelsel. Zij hebben dus geen tekorten. De tekorten zijn alleen het gevolg van een andere berekeningswijze, namelijk op basis van het kasstelsel.

Voorstel

Voor de lagere overheden een hoger EMU-tekort toestaan dan de macro referentiewaarden die alleen op papier tot een tekort leiden. Provincies, gemeenten en waterschappen hebben geen tekorten in het baten-lastenstelsel. Als deze verruiming niet wordt toegestaan kunnen de investeringsprogramma's van de provincies maar ten dele worden uitgevoerd.

2.2 BTW bij cofinanciering rijksinfrastructuur

Als provincies financieel bijdragen aan versnelde aanleg c.q. reconstructie van een rijksweg moeten zij die bijdrage leveren inclusief BTW. De rijksoverheid kan deze BTW niet compenseren en rekent met een bijdrage van de regio inclusief BTW. Provincies kunnen hiervoor formeel geen recht claimen op het BTW-Compensatiefonds. Er zijn echter voldoende argumenten die hiervoor een "niet formeel" recht op BTW-compensatie rechtvaardigen (bereikbaarheid, economische ontwikkeling). Deze problematiek speelt bij diverse projecten in Nederland, waarbij rijk, provincies en gemeenten samenwerken aan de realisatie van infrastructuur. De bereidheid tot cofinanciering in de aanleg van rijksinfrastructuur wordt hierdoor beperkt.

Een voorbeeld is het plan voor versnelde verbetering van de N18 die van groot belang is voor de regio Twente/Achterhoek. De kosten voor het project bedragen €294 miljoen (inclusief BTW). De regio draagt in totaliteit €130 miljoen bij (waarvan €21 miljoen BTW).

Voorstel

De regionale bijdragen aan rijksprojecten voor BTW-compensatie in aanmerking laten komen. De bereidheid van regionale partners om bij te dragen in rijksprojecten wordt daarmee vergroot.

2.3 Procedures (innovatieve) projecten regionaal economisch beleid moeten worden versneld en versoerd

Versnellen en versoeren rijksprocedures bij besluitvorming over (innovatieprojecten) regionaal economisch beleid (Pieken in de Delta) is mogelijk en wenselijk. Na lokale en regionale besluitvorming zorgt nationale toetsing voor onnodige vertraging.

Voorstel

Voor een oplossing op korte termijn: breng Pieken in de Delta onder de regeling Omnibus Decentraal.

Toelichting

Subsidieverlening aan bedrijven moet voldoen aan de eisen die de Europese Commissie stelt, anders is sprake van verboden staatssteun. Tot voor kort vroegen decentrale overheden ieder voor zich en soms zelfs per project goedkeuring aan de Europese Commissie. De provincies hebben op het gebied van Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie de handen ineen geslagen en hebben gezamenlijk goedkeuring gevraagd en gekregen van de Europese Commissie voor een Omnibus Decentraal. Alle provincies moeten op grond van de Awb hun eigen subsidieregeling maken (wat 7 provincies en het Samenwerkingsverband Noord Nederland inmiddels ook hebben gedaan). Deze regelingen hoeven echter niet meer door Brussel te worden goedgekeurd.

In dit voorstel worden de middelen voor Pieken in de Delta onder de Omnibus Decentraal gebracht. Daarvoor moet het budget (tot en met 2015) dat Brussel heeft goedgekeurd voor de Omnibus Decentraal wordt verhoogd met het budget van Pieken in de Delta. Die verhoging moet door Brussel worden goedgekeurd. De verwachting is dat deze goedkeuring snel kan worden verworven na de goedkeuring die de Omnibus heeft verkregen.

2.4 Rol MKBA in Nota Ruimteprojecten/ MIRT

Blijkens een tussentijdse evaluatie van het Nota Ruime Budget speelde de MKBA bij de selectie van de 23 projecten geen doorslaggevende rol. Wel is er veel kritiek op het gebruik (zware procedure, te weinig toegesneden op kwaliteitsaspecten en integraliteit, oneigenlijk gebruik als input voor politieke discussie). De onduidelijke positie van de MKBA (is niet wettelijk vereist) zorgt voor veel discussie en dus voor vertraging.

Voorstel

Mede gelet op de aanbevelingen van de Commissie Elverding is de meeste efficiency en effectiviteit te bereiken door:

- In de verkenningfase vroegtijdig een “lichte” maar wel op alle aspecten en mogelijke projectalternatieven betrekking hebbende MKBA uitvoeren ter ondersteuning van de besluitvorming over een financiële bijdrage (taakstellend bedrag);
- indien het Nota Ruimte project is opgenomen in het MIRT-projectenboek, de MKBA laten samenvallen met de in het MIRT-spelregelkader gewenste procedure;en
- in de uitwerkingsfase/ planstudiefase de uitwerking van de businesscase combineren met een KBA om alternatieven te optimaliseren of nieuwe alternatieven uit te werken die beter scoren. In deze fase moet het maatschappelijke nut niet meer ter discussie staan.

Hiermee kan de focus in het project sneller worden bereikt en wordt de ondersteuning van de MKBA bij de besluitvorming transparanter ingevuld.

2.5 Diverse problemen bij innovatie in duurzame energie

Veel provincies melden kansrijke projecten die betrekking hebben op innovatie in duurzame energie. Tegelijkertijd worden hierbij knelpunten gesignaleerd die spoedige realisatie in de weg staan. Kansrijke provinciale initiatieven dreigen daardoor op korte termijn niet van de grond. Deze knelpunten zijn:

- het ontbreken van een nationaal fonds voor energie-investeringen waaruit simpel en snel decentrale projecten kunnen worden ondersteund;
- problemen bij het verwerven van bancaire krediet;
- milieueisen bij investeringen in installaties voor biomassa (emissie / afvalstoffen).

Voorstel

Rijk en provincies brengen op korte termijn problemen nader in beeld en werken oplossingen uit.

2.6 Kredietfaciliteiten zorginstellingen

Enkele provincies melden knelpunten met kredietfaciliteiten voor investeringen van zorginstellingen. Het huidige pakket van maatregelen van het rijk is in een aantal gevallen niet toereikend. Provincies vinden dat hier een primaire verantwoordelijkheid voor de rijksoverheid ligt.

Voorstel

Op basis van knelpuntenanalyse aanpassing maatregelen rijk overwegen.

3. Kansrijke coalities tussen rijk en provincies

Ruimtelijke investeringen

Van het Nota Ruimtebudget dat in 2014 afloopt is inmiddels 216 miljoen euro toegewezen aan 11 projecten. Nog dit jaar wordt het resterende budget toegekend aan de overige van in totaal 23 projecten. Voorgesteld wordt om na te gaan of binnen deze selectie van Nota Ruimteprojecten versnelling te bereiken is door het NR-budget naar voren te halen en in 2009-2011 beschikbaar te stellen.

De mogelijkheden voor versnelling blijken groter, wanneer niet alleen de NR-projecten, maar ook andere uitvoeringsgerede projecten van nationaal belang (zoals de nationale sleutelprojecten) in beschouwing worden genomen. Per landsdeel zijn verschillende projecten aan te wijzen, waarvoor daadwerkelijk in 2009 en 2010 investeringen kunnen worden gedaan. De provincies zijn bereid om per project met het rijk te overleggen over het naar voren halen van de provinciale cofinanciering.

In dit verband zien de provincies ook genoeg mogelijkheden om tot een versnelling van infrastructurele rijksprojecten in de eigen provincie te komen.

Een alternatieve mogelijkheid is om in te zetten op een succesvolle snellere realisatie van integrale projecten voor gebiedsgerichte ontwikkeling. Geplande investeringen inzetten op integrale projecten is namelijk kosteneffectiever dan inzetten op sectorale projecten. Verspreid over het land kunnen bijvoorbeeld 10 tot 15 projecten worden benoemd, waarin de kenmerken van ISV, BLS, Nota Ruimte, MIRT en Deltaprogramma samenkomen. Voor dit gezamenlijke ruimtelijke investeringsprogramma wordt de looptijd van deze rijksbudgetten waar nodig verlengd tot 2020. Wet- en regelgeving wordt zodanig aangepast, dat deze projecten vanaf 2010 uitgevoerd kunnen worden. Bouwsector, woningcorporaties en andere investeerders moeten tot participatie worden bewogen.

Programmatische versnelling van ISV3 en BLS

De transformatie- en herstructureringsopgaven in de woningbouw en stedelijke vernieuwing zijn groot en gebaat bij continuïteit. Het versneld inzetten in de jaren 2010 en 2011 van de in de meerjarenramingen 2010-2014 opgenomen budgetten voor ISV3 (793 miljoen euro) en BLS (235 miljoen euro) draagt daaraan bij. Enkele provincies ondersteunen de rijksbudgetten in de huidige collegeperiode al met eigen middelen en zijn bereid deze indien nodig naar voren te halen.

Herstructurering bedrijventerreinen

Het kabinet stelt voor de herstructurering van bedrijventerreinen (n.a.v. advies Taskforce Noordanus) 400 miljoen euro beschikbaar in periode 2009-2014. De meeste provincies zijn al actief betrokken bij de herstructurering van bedrijventerreinen en stellen hiervoor zelf ook relatief grote bedragen aan cofinanciering beschikbaar. Inventarisatie wijst uit dat het mogelijk is om in 2009-2011 in bijna alle provincies herstructureringsprojecten versneld tot uitvoering te brengen (waaronder de pilotprojecten). Daarmee is een investering gemoeid van ongeveer een half miljard euro bij een verwachte rijksfinanciering van 70 tot 200 miljoen. De provincies zijn bereid met het rijk te overleggen over hun aandeel in de cofinanciering van deze projecten. Ook is goede afstemming nodig met gemeenten en marktpartijen. Versnelling van de herstructurering is soms van invloed op de ruimtewinst en transformatiemogelijkheden van andere gebiedsopgaven in de regio.

Restauratie rijksmonumenten

Er is nog een omvangrijke restauratieachterstand. Provincies willen samen met het rijk deze achterstanden aanpakken. Een aantal provincies is bereid met het rijk te overleggen om een nieuw rijksprogramma (2010-2011) te ondersteunen met een cofinancieringspercentage van 20 à 25%. Om restauraties op korte termijn door de eigenaren gefinancierd te krijgen en te kunnen uitvoeren, moet het totale aandeel van de overheden per project hoog zijn (ongeveer 90%). De provincies willen bij cofinanciering zeggenschap in het restauratieprogramma in de eigen provincie.

Bodemsanering

De onderhandelingen van IPO en VNG met het rijk over het rijksbudget voor bodemsanering 2010-2014 zijn in een afrondend stadium. De provincies zien beperkte mogelijkheden om sneller uitvoering te geven aan de bodemsaneringsplannen als dit budget versneld beschikbaar wordt gesteld in de periode 2009-2011. Het gaat dan vooral om de rijksfinanciering van bodemonderzoeken voor de spoedeisende locaties.

Verschillende saneringen (niet spoedeisende verontreinigingen) kunnen snel worden uitgevoerd, wanneer niet hoeft te worden gewacht op financiële bijdragen van andere (markt)partijen en ook de provincie een grotere financiële bijdrage levert. Enkele provincies zijn bereid hierover met het rijk te overleggen. Bodemsanering speelt vaak een rol in de ruimtelijke ontwikkelingen van een gebied. Het eerder beschikbaar stellen van rijksbudgetten en provinciale cofinanciering kan het proces van planvorming en uitvoering versnellen. Dit hangt mede af van de actie van gemeenten of projectontwikkelaars.

Stimuleringsprogramma voor onderhoud en energiebesparing in woningen en gebouwen

Het rijksprogramma 'Meer met Minder' is onderdeel van het kabinetsprogramma Schoon en Zuinig en voorziet in advisering over energiebesparende maatregelen en de financiering daarvan. Verschillende provincies sluiten hierop aan met eigen energiebesparingplannen, waarin maatregelen door de provincie zelf worden gesubsidieerd. Het gaat in elk geval om initiatieven in de drie noordelijke provincies, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Limburg. Het ministerie van VROM/WWI overweegt om met steun van de institutionele beleggers een kredietfaciliteit op te richten, waarmee particulieren onder garantstelling van het rijk een voordelige lening kunnen afsluiten voor het aanbrengen van energiebesparende maatregelen in hun woning (isolatie; dubbel glas e.d.). Een nadere afstemming met de provinciale initiatieven is gewenst. De provincies kunnen een rol vervullen bij een goede afstemming van de verschillende overheidsprogramma's.

De meerwaarde van bovengenoemde kredietfaciliteit kan aanmerkelijk verhoogd worden, indien ook het onderhoud aan woningen in de regeling wordt betrokken.

Bijlage 5 Bijdrage Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Op 6 februari heeft de VNG gemeenten gevraagd om investeringsprojecten aan te leveren die, door ze te vervroegen een bijdrage kunnen leveren aan het bestrijden van de economische crisis. 140 gemeenten hebben gereageerd op deze oproep. Hiervan hebben 36 gemeenten aangegeven geen projecten te kunnen noemen. De meest genoemde reden hiervoor is dat het bestaande investeringsprogramma al ambitieus genoeg is en alle ambtelijke capaciteit vraagt. Ook wordt de zwakke financiële positie als reden genoemd. Andere gemeenten hebben aangegeven meer tijd nodig te hebben voor de inventarisatie. Uiteindelijk hebben 104 gemeenten daadwerkelijk investeringsprojecten aangemeld. Er zijn veel projecten genoemd waarvan de financiering nog niet volledig rond is. Toch kan de conclusie geen andere zijn dat gemeenten indien gevraagd wel degelijk in staat zijn om projecten naar voren te halen en daarmee werkgelegenheid kunnen behouden of te bevorderen.

Naast de specifiek in kaart gebrachte projecten zijn in algemene zin een aantal gebieden genoemd waarbinnen gemeenten de uitvoering kunnen versnellen, met goede werkgelegenheidsperspectieven. Deze zijn :

Openbare verlichting:

De openbare verlichting staat door leeftijdsopbouw en technologische vernieuwing aan de vooravond van een vervangingsgolf. Die zal normaal gesproken tussen 2012 en 2020 plaatsvinden. Gemeenten kunnen die investering versneld uitvoeren vanuit het perspectief van het klimaatakkoord. Er is afgesproken dat decentrale overheden in 2015 30% minder energie zullen gebruiken. Dat kan met bestaande technologie, met de te ontwikkelen technologie is een verdere reductie vanaf 2015 zeker mogelijk.

Openbare verlichting heeft een snelle aanbestedingscyclus. Vandaag beslissen betekent binnen een paar maanden een impuls voor de kolom van lampenfabrikant, armaturen fabrikant, schakelapparatuur fabrikant, installateur, energieleverancier/distributeur en adviseurs en tussenhandel. 95% van de investering komt in Nederland terecht.

Veel gemeenten hebben nog geen investeringsbedragen begroot omdat de hausse van investeringen buiten de tijdshorizon valt. Voor circa 25% van de openbare verlichting is het zinvol om deze met de best beschikbare huidige technologie vervroegd te vervangen in de aankomende 3 jaar. Besluitvorming in maart/april betekent investeren vanaf de zomer. Het gaat hier om een overheidsmaatregelen die echt anti-cyclisch werkt en bijdraagt aan concrete beleidsdoelen, in dit geval klimaatbeleid.

Energiebelasting bij gemeentelijke gebouwen.

Hier worden veelvuldig genoemd het verbeteren van het klimaat in schoolgebouwen, maar ook duurzame investeringen in gemeentelijke gebouwen of van stichtingen en instellingen die grotendeels afhankelijk zijn van gemeentelijke subsidie.

Energiebesparingsmaatregelen uitlokken bij particuliere huizenbezitters.

Het gaat hier om plaatsen van dubbel hoogrendementsglas; het installeren van HR++ ketels en de installatie van zonneboilers of zonnepanelen.

Het treffen van energiebesparende maatregelen door de corporatiesector is relatief eenvoudig te realiseren omdat de corporaties het economisch eigendom hebben van de huurwoningen en omdat de sector goed is georganiseerd.

Het treffen van energiebesparende maatregelen heeft voordelen die uitstekend passen in de voornemens van het kabinet om gerichte maatregelen te treffen om gezamenlijk de economische crisis het hoofd te bieden:

- energiebesparende maatregelen bieden werkgelegenheid aan vooral de kleinere bouwbedrijven (MKB) en toeleverende bedrijven;
- energiebesparende maatregelen leveren een lagere energierekening op en kunnen bijdragen aan een grotere koopkracht van huurders;
- energiebesparende maatregelen leiden tot minder CO₂-uitstoot en leveren dus een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen van het kabinet.

Renovatie rijks- en gemeentelijke monumenten

Er is nog steeds achterstand bij het renoveren van monumenten. Intensivering hiervan zal een bijdrage kunnen leveren aan het in stand houden van de werkgelegenheid.

Gemeentelijke projecten

Gemeente	Projecten	Investing	Werk
Groningen	Kunstgrasveld Sportcentrum Milieudienst Onderhoud parken, fietspaden	6.800.000	70 - 80 manjaren werk
Tilburg	Schouwborg, wijkgebouwen, gebouwen gesubsidieerde instellingen	1.800.000	
Heeze-Leende	Aanleg glasvezel	10.000.000	
Den Haag	Vernieuwen openbare verlichting Bushaltes mindervaliden Rioleringswerkzaamheden Na-isoleren 5000 huizen Verduurzamen gemeentebouwen Koningin Julianaplein Opknappen particuliere woningen Kwaliteit openbare ruimte Verduurzamen bedrijventerreinen Verduurzamen schoolgebouwen Sociaal gebied	11.600.000 2.000.000 5.200.000 5.000.000 9.200.000 Pm 4.000.000 7.900.000 10.000.000 19.500.000 300.000	Extra werkgelegenheid voor installatiebedrijven schildersaannemers, onderhoudsbedrijven
Heemskerk	2 kunstgrasvelden	1.200.000	
Staphorst	Herinrichting hofjes Renovatie begraafplaats Onderhoud gebouwen	50.000	2 fte
Volendam	Sportaccomodaties Openbare speelplaatsen haven	ntb	
Bedum	Ontwikkeling oude gasfabriek	2.900.000	
Niedorp	Centrumgebied	700.000	
Westland	2 IRG werken	4.900.000	200
Midden-drente	Riolering en groot onderhoud wegen	1.850.000	
Houten	Versnelling in 2010 mogelijk		
Wunseradiel	Verdieping makkumerdiep Kunstgras hoeken	2.000.000 50.000	
Amstelveen	Bouw scholen incl. kinderopvang Gemeentewerf Sporthal diversen	24.600.000 1.000.000 4.200.000 1.100.000	335 manjaar
Uden	Duurzame woonwijk	5.100.000	
Emmen	Brandweerkazerne Bereikbaarheid ziekenhuis Herinrichting verschillende straten	8.900.000 5.000.000 13.200.000	150 fte 90
Eindhoven	Energiebesparing gemeentelijke huisvesting	550.000 (6 gebouwen)	
Reiderland	Vaarverbinding blauwe stad Verbreding fietspad Vervanging basisschool Verbreding brug	2.000.000 1.100.000	

Leeuwarden	Diverse ruimtelijk projecten Infrastructuur	31.000.000 15.000.000	1200
Valkenswaard	Infrastructurele werken	18.000.000	
Hulst	Bouw multifunctionele ruimte bedrijventerrein	600.000	
Heerlen	Herinrichting plein Ecologische verbinding Transformatie theater bereikbaarheid	5.000.000 1.700.000 3.600.000 8.000.000	
Culemborg	Vervanging riolering	1.000.000	
Zaanstad	Woningbouwprogramma Sociaal-maatschappelijk Openbare ruimte Infra Duurzaam bedrijventerreinen	25.000.000 33.000.000 41.500.000 31.000.000 21.500.000 12.000.000	Zie bijlage
Nunspeet	Spoortunnel	12.200.000	
Noordwijk	Restauratie kerk	1.000.000	
Heerhugowaard	Herinrichting fietspaden 30 km voorzieningen Infrastructuurle werken	1.100.000 300.000 15.700.000	
Goes	Rotonde Troelstralaan/ ringbaan west	3.000.000	1/2 jaar werk voor 10 FTE's
	Revitalisering bedrijventerrein de Poel III	800.000	1/2 jaar werk voor 5 FTE's
	Afslag A58 ziekenhuis Goes/ verbeteren bereikbaarheid	8.000.000	1/2 jaar werk voor 5 FTE's
	Aanleg Aquaduct	18.000.000	1 jaar werk voor 10-15 FTE's
	Deltaplein aanleg infra	10.000.000	1/2 jaar werk voor 10 FTE's
	Fietstunnel en rotonde Oranjeweg	3.400.000	1/2 jaar werk voor 10 FTE's
	Renovatie sportvelden	400.000	1/2 jaar werk voor 10 FTE's
	Verkeersmaatregelen Goese Poort (rotonde en fietstunnel)	2.000.000	1/2 jaar werk voor 3 FTE's
	Verbouw en nieuwbouw cultuurgebouwen	3.300.000	3 maanden werk voor 5 FTE's
	Aanleg keerlus op scheiding Provinciale en gem. weg (Kloetinge)	750.000	1 jaar werk voor 5 FTE's
	Restauratie oude veersteigers en sluis	1.700.000	1/2 jaar werk voor 5 FTE's
	Verlichtingsproject aanlichten gebouwen binnenstad	100.000	3 maanden werk voor 5 FTE's
Loon op Zand	Bruisend dorpshart	3.000.000	
Gouda	Scholenbouw Bouw zwembad Woningbouwproject Restauratie van de Donkere Sluis en St. Jansbrug	35.000.000 20.000.000 200.000.000 600.000	
Huizen	Vervanging kunstgrasveld Investering jachthaven Groot onderhoud scholen en zwembad	400.000 137.000 ntb	
Rosenburg	div. bouwprojecten		
Nijmegen	Zie apart formulier		
Hengelo	Lansinkesweg	2.000.000	13 mensjaren
	Fietsdek Amerikalaan	300.000	2 mensjaren
	Westtangent (Geerdinksweg / Weideweg)	5.500.000	36 mensjaren
	Hijschgebouw	500.000	3 mensjaren

	Warmtenet	5.000.000	35 mensjaren
	Sociale Economie (realisatie bedrijventerrein voor sociale economie projecten)	4.500.000	38 mensjaren
	Kanaalzone, aanpassing kanaalkade	2.000.000	13 mensjaren
	Herontwikkeling Timmersveld	3.000.000	20 mensjaren
	HvZ Industrieplein Zuid, tijdelijke inrichting	1.000.000	7 mensjaren
	HvZ Stationsplein Noord	6.000.000	39 mensjaren
	HvZ Verbouw Dijkersschool t.b.v. VMBO/bijz. praktijkonderwijs	5.000.00	35 mensjaren
	HvZ Verenigingsgebouw Stork, rijksmonument	5.000.000	36 mensjaren
	Openbare ruimte Winkelcentrum Esrein / Industriestraat	1.500.000	10 mensjaren
	Fiets en Wandelpaden Weusthag	720.000	5 mensjaren
	AVOC-locaties	200.000	2 mensjaren
	Achterstallig onderhoud bewegwijzering	500.000	3 mensjaren
	Berflo Es tijdelijke MFA / Brede school	100.000	1 mensjaar
	Veilige schoolomgeving	100.000	1 mensjaar
	Creatieve Fabriek	1.900.000	12 mensjaren
	Dalmeden (bouwrijp maken deelgebied kernen)	430.000	3 mensjaren
Den Bosch	Voetgangers fietsverbinding Brabanthallen Energiezuinig maken van gemeentebouwen	12.600.000 10.000.000 8.000.000	400 manjaar
Weert	Zie bijlage	50.000.000	
Oss	Verplaatsing museum (2010) Asfalteren fietspaden Renovatie voetpaden Voetgangersoversteekplaats Verplaatsen fietsenstalling Vervanging lichtmasten	12.000.000 3.300.000 300.000 100.000 400.000	
Westervoort	Renovatie park Herinrichting dorpsstraat	250.000 1.000.000	
Hoogeveen	Aanpassen bushaltes Inrichting park Frisse scholen	700.000 600.000 1.000.000	
Haaksbergen	Duurzaam zwembad	800.000	
Slochteren	Inhaalslag wegen Verbetering fietspad voetvalgelegenheid	2.000.000 500.000 300.000	
Delft	Schiefabriek: hergebruik oud fabrieksgebouw voor technostarters en creatieve ondernemers.	4.200.000	10 arbeidsjaren
	Studentenwoningen Delft Zuid: intensiveren bebouwing rond Stedenbaan-station Delft-Zuid middels bouw 430 studentenwoningen inclusief herinrichting openbare ruimte t.b.v. het optimaal functioneren van het station in de vervoerketen.	27.000.000	150 manjaren
	Herinrichting Schieweg. Vergroening van hoofdontsluitingsroute bedrijventerrein SchieOevers.	3.000.000	20 arbeidsjaren
	Gelatinebrug: Langzaamverkeersroute (brug) over de Schie, ten behoeve van de doorgaande fietsroute Delfgauw -TU Delft - Station Delft Zuid.	5.000.000	30 arbeidsjaren
	Faradaybrug: Brug over de Schie ter hoogte van de Faradayweg, om tot een goede ont- en aansluiting te komen met Technopolis en SchieOevers in het kader van de regionale	9.000.000	50 arbeidsjaren

	ontwikkeling van het Technologisch Innovatief Complex.		
	Technopolis, High Tech Campus Delft	70.200.000	
	Renovatie Reinier de Graaf Gasthuis Delft	43.000.000	
	voorbelasting terrein ten behoeve van bouw, fase 3 en 4		
	voorbelasting terrein ten behoeve van bouw, fase 3 en 4	500.000	4 arbeidsjaren
	veiligstelling goede aansluiting op bestaande lintbebouwing langs De Look, damwanden	500.000	4 arbeidsjaren
	versneld woonrijp maken deelgebied 1	500.000	4 arbeidsjaren
	versnelde bruggenaanleg	1.000.000	8 arbeidsjaren
	versnelde aanleg bouwwegen in deelgebied 2	500.000	4 arbeidsjaren
	verbeterde aansluiting gebied op Kristalweg	200.000	4 arbeidsjaren
Deventer	Revitalisering Prins Bernardsluis 2e fase, zijnde vervangen sluisdeuren, remming- en geleidewerken en kadebeschoeiing in de havenarmen.	3.000.000	
	Baggeren buitengracht, saneren verontreinigde waterbodems en voldoende diepte aanbrengen. Het waterschap dient conform de Wbb trekker van het project te zijn.	1.000.000	
	Vervangen 2e val Hanzebrug, het val met de spoorlijn is functioneel einde levensduur en moet vervangen worden door een nieuw val dat geschikt is voor 2x2-rijstroken.	1.500.000	
Alkmaar	500 openbare parkeerplaatsen in nieuw te bouwen parkeergarage Schelphoek.	31.000.000	
	Herbestemming/vernieuwbouw ambachtschool Bergerweg 1 tot cultureel cluster	6.500.000	
	YXIE: multicultureel centrum (Lucebert/ filmhuis)	12.000.000	
	Diverse kleinere projecten o.a. verbeteren huisvesting medewerkers gemeente en duurzame verbetering gemeentelijke eigendommen.	2.500.000	
	Onder voorbehoud: nieuw schoolgebouw met campus. Politieke besluitvorming moet nog plaats vinden.	10.000.000	
Zeist	Verbreiding Krakelingsweg	6.000.000	100 manjaar
	Uitbreiding begraafplaats	300.000	2 manjaar
	Vervroeging vervanging openbare verlichting	225.000	3 manjaar
	Vervroeging vervanging rioleringen Regentesselaan en Thorbeckelaan	600.000	3 manjaar
Boskoop	Energiebesparing van de gemeentelijke gebouwen	80.000	1200 manuren
Terneuzen	Diverse aanpassingen aan wegen in de bebouwde kom	1.500.000	
	Bouwen Brede school in uitbreidingsplan Othene	4.000.000	
	Museumproject gemeente Terneuzen	12.000.000	
Capelle aan den IJssel	Ontwikkeling en realisatie unilocatie t.b.v. het IJsselcollege	23.000.000	400 manjaren
	Herstructurering sportpark 't Slot	1.000.000	1 manjaar
	Ontwikkeling en realisatie unilocatie t.b.v. het Comenius college	39.000.000	700 manjaar
	Bouwrijpmaken woningbouwlocatie Oeverrijk	10.000.000 tot 2014	0,3 manjaar
	Vervanging van bruggen en overige kunstwerken	600.000	11,25 manjaar

	Vervanging Verkeersregelinstallatie (VRI) Abram van Rijckevorselweg/Hitland	229.000	4,25 manjaar
	Rioleringsprojecten	3.800.000	53 manjaren
	Inpandige aanpassing gebouw de Fontein	40.000	0,75 manjaren
	Uitbreiding en aanpassing gebouw obs. De Klim-op aan de Bongerd	400.000	7,5 manjaren
	Inpandige aanpassing en mogelijk kleine uitbreiding van het gebouw van de Octopus aan het Rogaland	350.000	6,5 manjaren
	Sloop van een kleuterschool en bouwrijp maken terrein gevolgd door nieuwbouw van een gymnastieklokaal	850.000	16 manjaren
	Herstructurering ijsbaanlocatie tot sportpark	2.400.000	5 manjaren
Lelystad	renovatie van het stadhuis	35.000.000	216 manjaren
Geldrop-Mierlo	Vervangen verwarming- en luchtbehandelinginstallatie gemeentehuizen Geldrop en Mierlo	302.000	1600 manuren
	Versnelde groenreconstructie pleintje De Brink in Geldrop	45.000	400 manuren
	Versnelde herinrichting Dravikstraat in Geldrop	248.000	1900 manuren
	Versnelde aanleg 150 m fietspad en openbare verlichting	45.000	500 manuren
	Versneld toegankelijk maken 30 bushaltes	525.000	5900 manuren
	Versneld vervangen vier verkeersregelinstallaties	590.000	1100 manuren
	Versneld verbeteren openbare ruimte	585.000	3200 manuren
	Versneld vervangen van het platdak van sporthal De Weijer	125.000	700 manuren
Nederlek	Bouw nieuwe brandweerkazerne	2.000.000	
	Bouw Kind-gezondheidscentrum	4.800.000	
	onderzoek en aanleg fietspaden	335.000	
	aanleg kunstgrasvelden	892.500	
	revitalisering bedrijventerrein	2.000.000	
	onderhoud dak zwembad	270.000	
Harenkarspel	Verplaatsen school	1.000.000	
	Uitbreiding sporthal	1.200.000	
Sint-Oedenrode	Aanleg vrijliggend fietspad Veghelseweg	400.000	
	Verbreden en aanbrengen wegverharding Wijevenseweg	300.000	
	Herinrichting/reconstructie Hoogstraat	1.200.000	
	Renovatie sportvelden	100.000	
	Verkrijgen energielabels i.c.m. accommodatiebeleid (duurzaamheid)	250.000	
	Inzamelconvenant verpakkingen	100.000	
Epe	Bijdrage in herstructurering dorpscentrum	6.000.000	
	Bijdrage in bedrijfsverplaatsingen voor realisatie van woningbouwprogramma	2.500.000	
	Versnelde renovatie van schoolgebouw	500.000	
	Versnelde realisatie van een unilokatie voor 2 scholen/brede school	3.700.000	
	Extra sportinvesteringen	1.300.000	
	Versnelde uitvoering gemeentelijk vervoer- en verkeersplan	300.000	
	Versnelde uitvoering gemeentelijk rioleringsplan; afkoppelvoorzieningen	2.300.000	
	Versnelde uitvoering vervanging lichtmasten en armaturen	500.000	

	Versnelde uitvoering herinrichting markt	550.000	
	Reconstructie, verbreding en herinrichting van wegen	840.000	
Arnhem	Particuliere woningverbetering	2.500.000	
	Ecologische zone	9.000.000	
	Bedrijventerrein	3.800.000	
Zoetermeer	Groot onderhoud stadhuis	600.000	7
	Toegankelijkheid winkelcentra	500.000	6
	Opknappen wijkparken	700.000	11
Meppel	Bushaltes mindervalidetoegankelijk	600.000	
	Opknappen kades	800.000	
	Aanleg parkeerterrein	100.000	
	Diversen Sportpark	100.000	
	Aanpassingen sportaccomodaties	200.000	
	Verplaatsen volkstuin	50.000	
	Van lamp naar LED	100.000	
	Onderhoud publiek onroerend goed	350.000	
Kerkrade	Onderhoud openbare ruimte	1.450.000	7,5 manjaar
Amsterdam	Fonds midden/kleinbedrijf	20.000.000	
	Energiebesparing gemeentegebouwen	7.500.000	
	Verbetering binnenklimaat en energiebesparing basisscholen	16.000.000	
	Premie energiebesparing part.woningvoorraad	125.000.000	
	Aanpassing woningwaarderingssstelsel	p.m	
	Duurzame energie	2.400.000	
	Slooppremie oude auto's	20.000.000	
Dordrecht	Nieuwe Dordtse Biesbosch (SGP)	34.000.000	
	Energiehuis	21.700.000	
	Stationsomgeving	16.000.000	
	Brandweerkazerne	15.800.000	
	Nieuwbouw scholen	12.700.000	
	Stadswerven	7.900.000	
	Stadsboerderij Weizigt	3.000.000	
	Renovatie aula Essenhof	1.000.000	
	Onderhoud wegen & riolering	20.000.000	
	Groot onderhoud gem. gebouwen & scholen	2.500.000	
Zeevang	Project Plan Waterrijk	4.000.000	200 manjaren
	Ontsluiting Plan Waterrijk	4.000.000	200 manjaren
Stadskanaal	Uitbreiding en renovatie van het Refaja ziekenhuis annex verpleeghuisvleugel in Stadskanaal	20.000.000	40 fte
	Realiseren van een centrum voor onderwijs en sport	7.000.000	
	Groot onderhoud van de gemeente Groningen overgenomen kunstwerken en beschoeiing	5.000.000	
	realiseren van een multi functionele accommodatie (mfa)	3.000.000	
Borne	Herstructurering sportveldencomplex	2.800.000	20 manjaar
	Bornsche Maten, deelproject Beekpark	nb	5 manjaar
	Bornsche Maten, deelproject Bornsche Beeklaan	5.700.000	10 manjaar
	Reconstructie Grotestraat Noord	315.000	5 manjaar
	Reconstructie kruispunt Stationsstraat/Parallelweg/Europastraat	840.000	5 manjaar
	Bornsche Maten, deelproject De Veste (voorzieningencluster)	15.000.000	10 manjaar
	Renovatie Openluchttheater Hertme	200.000	5 manjaar
	Zuidelijke randweg Borne	8.000.000	10 manjaar

Sittard-Geleen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud gebouwen ▪ Onderhoud openbare ruimte ▪ Herstructurering binnenhavens ▪ Bedrijventerreinen (ontwikkeling verloopt stroef, participatie door overheid wordt bestudeerd) ▪ Herstructurering centrumlocaties (ziekenhuislocatie en de dobbelsteen) ▪ Siliciumfabriek (vergunningen zijn versterkt, vanwege een investeringsprobleem is dit project nog niet van de grond gekomen, gekeken wordt op welke wijze overheid ondersteuning kan bieden) 	<p>1.000.000</p> <p>1.100.000</p> <p>n.n.b.</p> <p>n.n.b.</p> <p>n.n.b.</p> <p>n.n.b.</p>	<p>167 weken a 40 uur</p> <p>167 weken a 40 uur</p> <p>650 mensen</p>
Woerden	<p>Mogelijk eerder uit te voeren:</p> <p>1) Sportvelden beheersplan, (kunstgras)velden eerder aan laten leggen</p> <p>2) Restauratie begraafplaats Torenwal</p> <p>3) Boot duikploeg</p> <p>4) Reconstructie wegen (jaarschijf 2010)</p> <p>5) Gedeeltelijke vervanging beschoeiing Oude Rijn</p> <p>6) Vervanging cocoons reiniging</p> <p>9) Personeelsmateriaalwagen post Kamerik (brandweer)</p> <p>10) Personeelsmateriaalwagen post Harmelen (brandweer)</p> <p>11) Blusvoertuig Kamerik (brandweer)</p> <p>13) Veegmachine</p>	<p>1) 4-5.000.000</p> <p>2) 200.000</p> <p>3) 26.500</p> <p>4) 400.000</p> <p>5) 225.000</p> <p>6) 150.000</p> <p>9) 85.000</p> <p>10) 85.000</p> <p>11) 245.000</p> <p>13) 95.000</p>	<p>1) ja, m.n. t.a.v. kunstgras</p> <p>2) ja</p> <p>3) ja</p> <p>4) ja</p> <p>5) ja</p> <p>6) ja</p> <p>9) ja</p> <p>10) ja</p> <p>11) ja</p> <p>13) ja</p>
Gilze-Rijen	<p>1. Reconstructie uitrit sportpark provinciale weg</p> <p>2. Aanleg, verlichting en belijning fietspaden.</p> <p>3. Herinrichting Raadhuisplein Rijen</p> <p>4. Oostelijke rondweg</p> <p>7. Objectbewegwijzering en fietsbewegwijzering</p> <p>8. Bermverbetering buitengebied</p>	<p>1) 220.000</p> <p>2) 653.000</p> <p>3) 600.000</p> <p>4) 3.600.000</p> <p>7) 100.000</p> <p>8) 40.000</p>	
Zwolle	<p>1. Uitbreiding schoolgebouw "Mozaïek"</p> <p>2. Uitbreiding schoolgebouw Eliëzer/Obadja</p> <p>3. Aanbrengen veiligheidsvoorzieningen schoolgebouwen</p> <p>4. Uitvoeren maatregelen gebruiksvergunningen/brandveiligheid eigen gemeentelijke gebouwen</p> <p>5. Versnellen herinrichting park Weezenlanden</p> <p>6. Revitalisatie bedrijventerrein Voorst</p>	<p>1) 762.550</p> <p>2) 250.000</p> <p>3) 883.000</p> <p>4) 461.000</p> <p>5) 900.000</p> <p>6) 2.700.000</p>	<p>1. 4,3 mensjaar werk.</p> <p>2. 1,4 mensjaar werk.</p> <p>3. 4,9 mensjaar werk.</p> <p>4. 2,6 mensjaar werk.</p> <p>5. 5 mensjaar werk.</p> <p>6. 15,1 mensjaar</p>

	<p>7. Uitwerking havenvisie in maatregelen binnenhaven</p> <p>8. Versnellen reconstructie kruispunt IJsselallee-IJttersumallee,</p> <p>9. Realisatie infrastructurele maatregelen Hessenpoort/IKEA</p> <p>10. Aanleg extra kunstgrasveld bij SV Zwolle, gepland in 2010</p> <p>11. Vervanging toplaag kunstgrasveld SVI</p> <p>Stimulerende maatregelen worden overwogen:</p> <p>a. stimulering woningmarkt (bevrozen of verlagen grondprijs; tijdelijke verruiming bereik starterslening; tijdelijke betalingsversoepeling afname bouwrijpe grond).</p> <p>b. stimulering economie door extra aandacht en middelen voor innovatie, marketing en acquisitie; toerisme en recreatie</p> <p>c. arbeidsmarktmaatregelen: realisatie van mobiliteitscentrum; meer flexibele inzet scholen bij om- en bijscholing</p>	<p>7) 2.600.000</p> <p>8) 1-2.000.000</p> <p>9) 2.000.000</p> <p>10) 500.000</p> <p>11) 300.000</p>	<p>werk</p> <p>7. 14,6 mensjaar werk</p> <p>8. 8,4 mensjaar werk</p> <p>9. 11,2 mensjaar werk</p> <p>10. 2,8 mensjaar werk</p> <p>11. 1,7 mensjaar werk</p>
Breda	<p>1. Wonen boven winkels</p> <p>2. Toegankelijkheid bushaltes</p> <p>3. Natuurontwikkeling Bovenloop</p> <p>4. Project Dr. Struijckenstraat</p> <p>5. Investeringsproject The Loads</p> <p>6. Project Energieneutraal Bouverijen Teteringen</p>	<p>1) 75.000</p> <p>2) 660.000</p> <p>3) 2.000.000</p> <p>4) 55.000.000</p> <p>5) 171.252</p> <p>6) 37.000.000</p>	<p>1. aannemers en bouwers</p> <p>4. 79 manjaren werk.</p> <p>6. aannemers, bouwbedrijven etc.</p>
	<p>4. Bouw Brede Scholen in Sint-Maartensbrug en Burgerbrug</p> <p>5. Renovatie dorpsplein Callantsoog</p> <p>6. Aanleg parkeerterrein strandopgang Voordijk te Callantsoog</p> <p>7. Aanleg parkeerterrein ingang natuurgebied Zwanewater te Callantsoog</p> <p>8. Aanleg uitbreiding lokaal bedrijventerrein Kolksluis te 't Zand</p> <p>9. Versnelde aanleg brandkranen o.b.v. veiligheidsnorm</p>	<p>4) 4.775.000</p> <p>5) 1.700.000</p> <p>6) 300.000</p> <p>7) 2.100.000</p> <p>8) 3.500.000</p> <p>9) 460.000</p>	<p>4. ca. 77.000 manuren</p>
Lingewaard	<p>1. Duurzaam onderhoud en herinrichting oude wijken</p> <p>2. Vervanging en groot onderhoud riolering ter voorkoming van milieuschade</p> <p>3. Renovatie en kwaliteitsverbetering</p>	<p>1) 16.000.000</p> <p>2) 2.500.000</p> <p>3) 1.000.000</p>	<p>aanzienlijk stimulerende werking op de gehele bedrijfstak bouwnijverheid +</p>

	groenvoorziening 4. Energiebesparing en sociale veiligheid openbare verlichting 5. Kwaliteitsverbetering en groot onderhoud doorgaande routes 6. Aanleg fietsroutes en verkeersveiligheid dijken 7. Multifunctionele voorziening/kulturhus in Gendt en Angeren 8. Culturele centra in Bemmelen en Huissen 9. Brede school in Huissen 10. Uitbreiding binnensportaccommodaties Bemmelen 11. Realisering brandweerkazernes Huissen en Bemmelen 12. Nieuwbouw gemeentekantoor in Bemmelen 13. Extra maatregelen nieuwbouw gemeentekantoor voor innovatieve toepassingen energiegebruik en duurzaamheid 14. Realisering Klant Contact Centrum Huissen 15. Renovatie en verbetering toegankelijkheid Historisch kasteel Doornenburg	4) 500.000 5) 1.000.000 6) 2.300.000 7) 8.200.000 8) 17.500.000 9) 5.800.000 10) 1.400.000 11) 3.000.000 12) 10.200.000 13) 500.000 14) 400.000 15) 3.000.000	effecten op mobiliteit, recreatie/toerisme en milieu + direct of indirect bijdragen aan de verbetering van de leefomgeving in onze gemeente
Tiel	1. Reconstructie Binnenhoek 2. Herinrichting Zoutkeetstraat	1) 1.750.000 2) € 200.000	
Velsen	Herstructurering havengebied door het DIFE-project. Investeringsvolume in totaal € 22 miljoen. Bijdrage gemeente € 1,5 miljoen.	22.000.000	
Vlissingen	1. Achterstallig onderhoud scholen 2. Uitbreiding onderwijsgebouw 3. Achterstallig onderhoud kerktoren 4. Aanschaf rijdend materieel 5. Aanschaf afvalverwijderingsinstallaties 6. Achterstallig onderhoud openbare ruimte 7. Achterstallig onderhoud riolering en wegen 8. Achterstallig onderhoud parkeergarage	(excl. BTW) 1) 191.000 2) 800.000 3) 420.000 4) 418.000 5) 145.000 6) 595.000 7) 1.065.000 8) 200.000	1. 2 FTE. 2. 4 FTE. 3. 4 FTE. 4. 2 FTE. 5. 1 FTE. 6. 6 FTE. 7. 11 FTE. 8. 2 FTE.
Woerden	1) Sportvelden beheersplan, (kunstgras)velden eerder aan laten leggen 2) Restauratie begraafplaats Torenwal 3) Boot duikploeg 4) Reconstructie wegen (jaarschijf 2010) 5) Gedeeltelijke vervanging beschoeiing Oude Rijn 6) Vervanging cocoons reiniging 7) Personeelsmateriaalwagons post Kamerik (brandweer) 8) Personeelsmateriaalwagons post Harmelen (brandweer) 9) Blusvoertuig Kamerik (brandweer)	1) 4-5.000.000 2) 200.000 3) 26.500 4) 400.000 5) 225.000 6) 150.000 7) 85.000 8) 85.000 9) 245.000	

	10) Veegmachine	10) 95.000	
Opmeer	Opwaardering Westfrisiaweg	-	
Amersfoort	Realisatie Eemhuis (moet geld bij)	100.000.000	
	Renovatie Stadhuis Amersfoort (moet geld bij)	12.500.000	
Leiden	Kooiplein (moet geld bij)	60.000.000	
	Knelpunten: Late duidelijkheid van het Rijk over regioplannen en eventuele financiële maatregelen bijvoorbeeld aangaande ISV, GSB, GF en precario.		
Tynaarlo	Renovatie 3 gemeentelijke zwembaden	4.000.000	50
	Multifunctionele accommodatie in Yde-dePunt	3.768.000	47
	Multifunctionele accommodatie in Zeijen	2.900.000	36
	Multifunctionele accommodatie in Paterswolde Nw. -Akkers	3.852.000	48
	Multifunctionele accommodatie in Vries (Nieuwe Stukken)	9.621.000	120
	Multifunctionele accommodatie in Eelde (Grote Veen)	11.266.000	141
	Multifunctionele accommodatie in Zuidlaren	6.498.000	81
	Multifunctionele accommodatie in Eelde (Spierveen)	3.581.000	45
	Herinrichting van de Grote en Kleine Brink in Zuidlaren	1.500.000	19
	Rotonde kruising Meerweg –Hoofdweg in Paterswolde	750.000	9
	Vervanging kunstgrasveld Zuid-Es te Zuidlaren	280.000	4
	Aanpassingen sportcomplex v.v. Actief te Eelde	1.000.000	12
	Vervanging riolering in de wijk nieuwe Akkers te Paterswolde	2.500.000	31
	Vervanging damwanden in het complex Ter Borch te Eelderwolde	3.000.000	37
Maarsse	1. Uitbreiding scholen	835.000	M.n.
	2. Renovatie scholen / welzijnscomplex	2.200.000	werkgelegenheid
	3. Herinrichting buitenschoolse opvang	530.000	bouw en direct
	4. Multifunctionele accommodatie Tienhoven	600.000	gerelateerde
	5. Verbouwing en inrichting gemeentekantoor	1.900.000	bedrijven
Zutphen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Herprofilering wegen ▪ Tijdelijk profiel Oostzeestraat - oost. ▪ Ontkoppeling regenwater – rioolstelsel ▪ Realisatie ontsluitingsweg Letlandsestraat - Sontstraat ▪ Realisatie verharde kade Industriehaven zuid ▪ Opknappen twee historische panden. ▪ Sanering Fort de Pol, juridisch kader is 	900.000 200.000 n.n.b. 700.000 1.000.000 1.000.000	circa 70 formatieplaatsen

	momenteel belemmering, project is aanbestedingsgereed. Aanbesteedbaar na opheffen juridische belemmering WM - Wbb (oplosbaar binnen bevoegdheden provincie - rijk).		
Haarlem	Realiseren Topsport Performance Center op het Pim Mulier Sportpark (fase 1). Als met een extra investeringsimpuls de risico's van de investeringen afgedekt zouden kunnen worden wordt een positief besluit verwacht voor uitvoering fase 1 eind 2009 . Voor fase 2 is een langere procedure tijd nodig.	Informatie volgt nog.	
Hilversum	Totaal 17 projecten aangemeld (zie bijlage)	54.600.000	
Breda (extra opgave)	ViaBreda Project Stationskwartier. Uitvoering vanaf 2010 mogelijk onder voorwaarden (bijdragen vanuit de grondexploitatie noodzakelijk; opbrengsten vanuit de vastgoedexploitatie vertraagd gerealiseerd - overheidspartijen (Rijk – provincies) graag hiervoor garant staan; toegezegde subsidiebijdragen (Rijk / Provincie) vervroegd inbrengen en hiervoor garant staan)	21.000.000	
Hoogeveen	A. Aanpassen toegankelijkheid bushaltes B. Asfalt- en elementenonderhoud C. Inrichting Bentinckspark D. Frisse scholen E. Aanleg P+R station Hoogeveen	A. 700.000 B. 3.476.000 C. 600.000 D. 1.000.000 E. 1.800.000	A. 4,5 mensjaren B. 14 mensjaren C. evident D. evident E. 20 mensjaren
Wijk bij Duurstede	1. Herontwikkeling Uem en Wennekes 2. Bouwrijp maken grond voor realisatie school voor voortgezet onderwijs (Revius) 3. Watergang Broekweg (industriegebied) 4. Realiseren infrastructuur sportcomplex Mariënhoeve t.b.v. aanpassing hulpdiensten 5. Duurzaam veilig inrichten Lekdijk West "Op de fiets" 6. Vervangen Rijnweidebrug 7. Vervangen klimaatinstallatie gemeentekantoor 8. Realisatie Regionaal Historisch Centrum 9. Realisatie Cultuurhuis en Gezondheidscentrum in Cothen 10. Stookerterrein in Cothen (voorbereiding woningbouw)	1) 400.000 2) 1.500.000 3) 400.000 4) 400.000 5) 500.000 6) 150.000 7) 300.000 8) 1.500.000 9) 2.000.000 10) 300.000	1. 5,6 manjaar 2. 21 manjaar 3. 5,6 manjaar 4. 5,6 manjaar 5. 7 manjaar 6. 2,1 manjaar 7. 4,2 manjaar 8. 21 manjaar 9. 28 manjaar 10. 5 manjaar
Noordenveld	1. Revitalisering werkplaats Roden 2. Versneld afkoppelen in het kader van KRW-opgave	1) 450.000 2) 1.250.000	1. 8 fte 2. 18 fte

	3. Versnelling uitvoering ophanden zijnde OV-plan	3) 600.000	3. 9 fte
	4. Diverse herstraatwerkzaamheden	4) 600.000	4. 9 fte.
	5. Dichtkitten straten met betrekking tot onkruidbestrijding	5) 500.000	5. 8 fte
	6. Gebouwen duurzaam isoleren in het algemeen	6) 400.000	6. 8 fte
	7. Dienstauto's op aardgas	7) 200.000	7. 2fte
	8. Brandweerkazerne Roden	8) 1.300.000	8. 16,3 fte
	9. Reconstructie Eenerstraat Norg	9) 700.000	9. 8,8 fte
	10. MFA Veenhuizen + infrastructuur	10)3.250.000	10. 37,5 fte
	11. MFA Roderesch + infrastructuur	11)1.025.000 12)	11. 16 fte
	12. MFA Nieuw-Roden + infrastructuur	6.600.000 13)	12. 60 fte
	13. Restauratie Esborg/voormalige Scheepstraschool	300.000	13. 4 fte
	14. Gymnastieklokaal voortgezet onderwijs	14) 950.000	14. 16 fte
	15. Aanpassen/verbeteren binnenklimaat scholen	15) 850.000	15. 15 fte
	16. Verbouwing museum Kinderwereld + infrastructuur	16) 350.000	16. 4,5 fte
	17. Verplaatsing sportvelden Nieuw-Roden	17) 2.750.000	17. 33 fte
	18. Waterberging	18) 695.000	18. 10 fte
	19. Kolonie in beeld	19) 895.000	19. 12 fte
	20. Aankoop voormalig GTI gebouw 1ste Energieweg	20) 250.000	20. 4 fte
	21. Brinkhofweide – parkeerplaats Gomos	21) 300.000	21. 4 fte
Neder-Betuwe	1. Nieuwbouw gemeentehuis.	1) 9.000.000	1. bouw- en ICT-sector
	2. Extra aansluiting dorp Kesteren op N233 (opdrachtgeverschap en planning ligt bij provincie Gelderland).	2) 500.000	2. wegebouwsector.
	3. Winkelconcentratie Kesteren (in samenwerking met particuliere partijen).	3) 600.000	3. bouwsector.
	4. Winkelconcentratie Ochten (in samenwerking met particuliere partijen).	4) 600.000 (nr. 3 en 4 afhankelijk van bijdrage particuliere partijen)	4. bouwsector.
Oss (nagekomen project)	Vervanging kastanjes Oss	250.000	gedurende 1,5 jaar 2400 manuur
Zoetermeer (nagekomen project)	Verlengde Oosterheemlijn	5.250.000 (totaal € 60.000.000 waarvan €5,25 mln 1 a 2 jaar naar voren gehaald wordt)	
Harderwijk	▪ herinrichting van straten en pleinen	▪ 600.000	4300 arbeidsuren

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ herinrichting van Hortuspark ▪ reconstructie Vitringasingel ▪ aanpassen rotonde Hoofdweg/Verkeersweg ▪ aanpassen fietsoversteek ▪ aanpassen fietsroute Newtonweg ▪ ombouwen van diverse fietspaden van tegels naar asfalt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 700.000 ▪ 850.000 ▪ 700.000 ▪ 50.000 ▪ 150.000 ▪ 375.000 	<ul style="list-style-type: none"> 5000 arbeidsuren 6200 arbeidsuren 5100 arbeidsuren 400 arbeidsuren 1090 arbeidsuren wegenbouwbedrijf
Nieuwegein	32 projecten / zie bijlage	13.400.000	80 manjaren + werkgelegenheid bouwbedrijven etc.
Heerlen (nagekomen project)	Bouw / renovatie ziekenhuizen (in Heerlen o.a. het Atrium-Ziekenhuis)	PM	PM
Roosendaal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bouw van een nieuwe VMBO school ▪ Bouw van een nieuw stadskantoor ▪ Uitplaatsen milieuhinderlijk bedrijf in SpoorHaven ▪ Wegwerken achterstallig onderhoud verhardingen ▪ Fysieke en sociale maatregelen in wijken en dorpen ▪ Versneld uitvoeren van onderhoud/aanleg civieltechnische kunstwerken (onderhoud bruggen etc.) ▪ Versneld uitvoeren van operationele plannen reconstructies ▪ Versneld uitvoeren van kwaliteitsimpuls Bedrijventerrein Majoppeveld ▪ Versneld uitvoeren van revitaliseren Bedrijventerrein Borchwerf ▪ Oprichten Bedrijvenschool Borchwerf ▪ Aanpak Binnenstadsgebied Credo ▪ Oprichten Starterscentrum Roosendaal ▪ Oplossen knelpunten gemeentelijk verkeer- en vervoersplan ▪ Aanleg Verbindingsweg Borchwerf-Majoppeveld ▪ Versnellen planvorming omlegging A58 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 24.000.000 ▪ 43.000.000 ▪ 20.000.000 ▪ 2.200.000 ▪ 1.400.000 ▪ 2.600.000 ▪ 3.000.000 ▪ 2.000.000 ▪ 1.200.000 ▪ 500.000 ▪ 1.000.000 ▪ 500.000 ▪ 3.000.000 ▪ 1.000.000 ▪ 1.200.000 	<ul style="list-style-type: none"> €45 miljoen 900 arbeidsplaatsen
Nieuwegein	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Groot onderhoud wegen ▪ Groot onderhoud tunnels, bruggen, viaduct ▪ Houten bruggen ▪ Beschoeiingen ▪ Geluidsbeperkende maatregelen ▪ Milieu Investeringsprogramma 2010-2012 ▪ ICT ▪ Herinrichting van wijken 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4.794.000 ▪ 413.000 ▪ 863.000 ▪ 488.000 ▪ 1.450.000 ▪ 2.508.000 ▪ 387.000 ▪ 1.000.000 	80 manjaren + werkgelegenheid bij productie en toeleverende bedrijven

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Natuurkwartier 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.500.000 	
Nijmegen	<ul style="list-style-type: none"> ○ Topsport Innovatiepark De Goffert ○ Gebouw M Novio Tech Innovatiecentrum ○ Revitalisering Winkelsteeg ○ Parkeerdek CWZ ○ Parallelweg Graaf Allardsingel ○ Verkeerstunnel Graaf Allardsingel ○ Versnelling snelfietsroutes ○ Fietstunnel Vrouwe Udasingel ○ DonJon ○ Herstructurering Waalkade ○ Ringstraten fase 3 ○ Restauratie Weeshuis ○ Brandweerpost Noord ○ Atletiekaccommodatie Brakkenstein ○ Ontsluiting Brabantse Poort naar Lindenholt ○ Ontwikkeling VMBO in samenhang met sportpark Lindenholt ○ Versnellen onderhoud gemeentelijk onroerend goed + energiebesparing ○ Versnellen onderhoud gemeentelijke wegen ○ Versnellen onderhoud Openbare Ruimte ○ Stagnerende woningbouwprojecten ondersteunen ○ Verruiming doelstelling ondernemerfonds ○ Vestigingsimpuls nieuwe bedrijven ○ Reductie parkeertarieven binnenstand ○ Voortzetting individuele scholingsregeling ○ Mobiliteitscentrum 	<ul style="list-style-type: none"> ○ 70.000.000 ○ 7.000.000 ○ 1.500.000 ○ 5-10.000.000 ○ 13.000.000 ○ 19.000.000 ○ 3.600.000 ○ 7.300.000 ○ 5.700.000 ○ 9.000.000 ○ 900.000 ○ 1.000.000 ○ 3.000.000 ○ 1.700.000 ○ 1.600.000 ○ 1.000.000 ○ 7.500.000 ○ 4.700.000 ○ 1.100.000 ○ 2.000.000 + PM ○ 1.000.000 ○ 1.000.000 ○ 3.200.000 ○ 500.000 pj ○ 1.000.000 pj 	
Amsterdam	<ul style="list-style-type: none"> ○ Fonds midden/kleinbedrijf ○ Energiebesparing gemeentegebouwen ○ Verbetering binnenklimaat en energiebesparing basisscholen ○ Premie energiebesparing part.woningvoorraad ○ Aanpassing woningwaarderingstelsel ○ Duurzame energie ○ Slooppremie oude auto's 	<ul style="list-style-type: none"> ○ 20.000.000 ○ 7.500.000 ○ 16.000.000 (Rijk 6.000.000) ○ 125 mln (Rijk 19.000.000) ○ p.m. ○ 2.400.000 (Rijk 800.000) ○ 20.000.000 (Rijk 2.500.000) 	
Zoetermeer (nagekomen projecten)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Overname was- en kledaccommodaties diverse verenigingen ○ Verhuizing Tennisvereniging Segwaert tbv Hockeyvereniging 	<ul style="list-style-type: none"> ○ 3.200.000 ○ 3.100.000 	Werkgelegenheid in met name bouwsector.

	<ul style="list-style-type: none"> o Electrolyse-installatie zwembaden o Isoleren Vrijtijdsvoorziening Voorweg 	<ul style="list-style-type: none"> o 370.000 o 300.000 	
Haarlemmermeer	Openbare buitenruimte en gemeentelijk rioleringsplan, het daarmee samenhangende project water en activiteiten die daaraan gerelateerd zijn	5.000.000	
Utrecht	<p><u>Stadswerken</u>: Burgemeester Norbruislaan, Waterlinieweg & knooppunt Laagraven, Beneluxlaan, Balijelaan, Atoomweg, Openbare verlichting 2009, VRI 2009, Wervengebied, Havens Lage Weide 3e fase, Woonstraten, asfalt in woonstraten, achterstallig lapperswerk, opknappen begraafplaatsen, bruggen Lunetten en Geluidscherm A12 .</p> <p><u>Stadontwikkeling – Korte termijn(2009-2010)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Spoorzone ▪ Kanaleneiland Noord ▪ Cereol ▪ Overste den Oudenkazerneterrein / Villa Jongerius ▪ Hoogniveauperbetering ACA-flats <p><u>Stadontwikkeling - Korte tot middenlange termijn (2010 - 2015)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> o Openbare Ruimte in Kanaleneiland (Noord, Zuid) en Overvecht (Gagel, Spoor-zone) o ROC in Vlek 3 Centrum Kanaleneiland o Herontwikkeling KWS terrein o Herontwikkeling Rioolwaterzuiveringsterrein o Carthesiusdriehoek / Merwedekanaalzone o A12 Zone o Verwerving Mesosterreinen Kanaleneiland en Overvecht o Rietveldcollege <p><u>Utrecht / Leidsche Rijn</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ aanleg onderdelen Leidsche Rijnpark, tw paden, groen, bruggen, meubilair en overige voorzieningen ▪ aanleg gedeelte noordelijke stadsas, zijnde een hoofd-wegstructuur oost-west tussen Leidsche Rijn en bestaande stad 	<p>26.734.000</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 7.500.000 ▪ 2.000.000 ▪ 2.500.000 ▪ 5.000.000 ▪ 15.000.000 ▪ 40.000.000 ▪ 5.000.000 ▪ 13.000.000 ▪ PM ▪ 5 mln startbijdrage nodig ▪ 20 mln ▪ 3,5 mln ▪ 4 mln ▪ 25 mln <p>€2 miljoen</p>	<p>€ 11.700.000</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 19 manjaren ▪ 92 manjaren

	<p><u>Milieu</u> (Revolverend) Energiefonds. CO2 reductie en energiebesparing in bestaande woonwijken.</p> <p><u>POS</u></p> <ul style="list-style-type: none"> o bouw woon/winkelgebouw De Vredenburg o bouw Stadskantoor o bouw Muziekpaleis o bouw Vredenburgknoop o sloop Catharijnebak en aanleg Catharijnesingel 60 miljoen o start bouw OV-Terminal 	<ul style="list-style-type: none"> o 60 mln o 177 mln o 100 mln o 20 mln o 60 mln o 300 mln 	<ul style="list-style-type: none"> - incidenteel: 4500 manjaren - structureel: 2500 banen
Schiedam	<ul style="list-style-type: none"> o Trampus Schiedam Noord o Vertraagde bouwprojecten alsnog in uitvoering laten komen; Noordvestsingel en Terras o Herbestemming Havenkerk – Lange Haven 72 en nieuwbouw Hoogstraat midden / Herontwikkeling en restauratie van een monumentaal kerkgebouw (rijksmonument) tot een hoogwaardig hotel annex restaurant / congres- en evenementenlocatie. o Ontsluitingsweg / herstructurering bedrijventerrein Nieuw Mathenesse: Nieuw Mathenesserstraat 	<ul style="list-style-type: none"> o 70 mln o Noordvestsingel €780.000 / Terras €200.000 + PM o 10 mln o 10 mln 	
Amersfoort	<ul style="list-style-type: none"> o Realisatie Eemhuis / Eemplein: multifunctioneel cultureel centrum met o.a. parkeergarage en winkelvoorzieningen. o Renovatie stadhuis van Amersfoort per 2014 	<ul style="list-style-type: none"> o 100 mln (gemeente 45 mln); 10-15 mln nodig om project weer op gang te krijgen o 10-15 mln nodig om naar voren te halen 	
Lansingerland	<ul style="list-style-type: none"> o Annie MG Schmidt-park: ophogen grond tbv fietspad naar fietsviaducten over de HSL o VINEX Meerpolder: Aanleg waterpartij met Joggingpad o VINEX Parkzoom: Dam/brug/duiker 	<ul style="list-style-type: none"> o 770.000 o 475.000 o 600.000 	<ul style="list-style-type: none"> o 4 mensjaren o 3 mensjaren o 3 mensjaren

	<p>constructie</p> <ul style="list-style-type: none"> o VINEX Wilderszijde: voorbelasten 2e fase Wilderszijde o 2 kunstgrasvelden voetbal (B'Hoek / Bleiswijk) o 1 kunstgrasveld voetbal Berkel en Rodenrijs o Fietsbrug Oude Molen (regionaal fietspad) o Regionale fietsverbinding o Bleizo € 1.600.000 14 o Bedrijventerrein naast A12, Bleizo o Groenzone Berkel-Pijnacker o Groenzone Berkel-Pijnacker o Investerings in wagenpark en materieel o Revitalisering bedrijfsterein Hoefslag Bwijk o Investerings in onderhoud openbare ruimte o Realisatie gemeentehuis 	<ul style="list-style-type: none"> o 700.000 o 1.850.000 o 800.000 o 259.000 o 105.000 o 1.600.000 o 12,9 mln o 5.500.000 o 6.000.000 o 1.025.000 o 2.000.000 o 2.500.000 o 30 mln 	<ul style="list-style-type: none"> o 4 mensjaren o 3 mensjaren o 3 mensjaren o 1 mensjaar o 1 mensjaar o 14 mensjaren o 111 mensjaren o 28 mensjaren o 30 mensjaren o – o 10 mensjaren o 13 mensjaren o 300 mensjaren
Hoogheemraadschap Delfland	Capaciteitsvergroting Bergboezem Berkel	€ 12.585.000	20 mensen voor 1,5 jaar
Delft	<ul style="list-style-type: none"> o Renovatie Reinier de Graaf Gasthuis o Harnaschpolder Delft (gebiedsontwikkeling 1300 woningen) o Projecten in het kader van het Technologisch Innovatief Complex (TIC): <ul style="list-style-type: none"> o Schiefabriek: hergebruik oud fabrieksgebouw voor technostarters en creatieve ondernemers. o Intensiveren bebouwing rond Stedenbaan-station Delft-Zuid inclusief herinrichting openbare ruimte o Herinrichting Schieweg o Langzaamverkeersroute (brug) over de Schie o Brug over de Schie voor goede ont- en aansluiting met Technopolis en SchieOevers o Technopolis, High Tech Campus Delft; centrale voorzieningen, duurzame energie en bouwrijpmaken. 	<ul style="list-style-type: none"> o 43 mln o 3,4 mln o 4,2 mln o 27 mln o 3 mln o 5 mln o 9 mln o 70,2 mln 	<ul style="list-style-type: none"> o groot effect o 29 arbeidsjaren o direct: 10 arb.jaren; indirect: facilitering 50 arbeidsplaatsen. o 150 manjaren o 20 arbeidsjaren o 30 arbeidsjaren o 50 arbeidsjaren o direct ca. 200 arbeidsplaatsen; indirect door aantrekking bedrijvigheid >10000 / uitvoering ca. 10 / uitvoering ca. 5

Ede	<p>a. Onderwijs</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Duurzame nieuwbouw vmbo Streek incl. sportvelden ▪ Duurzaamheid door vervangen kozijnen en revitalisering oudbouw s.g. Streek Amsterdamseweg t.b.v. andere welzijnsvoorzieningen ▪ Versnelling voorgenomen nieuwbouw primair onderwijs <p>b. Kwaliteits- en duurzaamheidsimpuls binnen- en buitensportaccommodaties (kunstgrasvelden + gymnastieklokalen + Sporthal HNL)</p> <p>c. Investeringsimpuls kenniscampus Ede/Zandlaan t.b.v. middelbaar en hoger onderwijs.(Foodvalley ontwikkeling).</p> <p>d. Cultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Renovatie Openluchttheater Van Pabstlaan ▪ Versterking culturele functies in Bospoort-gebied (appartementen in combinatie huisvesting van één of enkele culturele instellingen <p>e. Vervanging 4 VRI's dmv duurzame led verlichting</p> <p>f. Afkoppelproject Ede-Oost (verduurzaming door afkoppelen regenwater)</p> <p>g. Sanering zuiveringsterreinen</p> <p>h. Investering aardgasvoertuigen</p> <p>i. Aanleg 4 speelbossen</p> <p>j. Omvormen groenvakken</p> <p>k. Wegonderhoud Postweg Lunteren</p> <p>l. Achterstallig onderhoud voet- en fietspaden</p> <p>m. Achterstallig onderhoud asfaltwegen buitengebied</p> <p>n. Opwaarderen Raadhuis Ede vooral energiebesparende maatregelen.</p> <p>o. Hoogspanningslijnen verdiept aanleggen (tbv sociale woningbouw)</p>	<p>a. 43 mln / tekort 6 mln</p> <p>b. 10 mln / tekort 2 mln</p> <p>c. PM / . tekort 2 mln</p> <p>d. 5,5 mln / tekort 2 mln</p> <p>e. 1 mln / tekort 0,5</p> <p>f. 3 mln</p> <p>g. 0,5 mln</p> <p>h. 120.000</p> <p>i. 0,4 mln / tekort 0,4 mln</p> <p>j. 1,4 mln / tekort 0,7 mln</p> <p>k. 3,1 mln</p> <p>l. 4 mln</p> <p>m. 20 mln / tekort 18 mln</p> <p>n. 4 mln / tekort 3 mln</p> <p>o. 5 mln / tekort 4,5 mln</p> <p>p. 10 mln / tekort 9 mln</p> <p>q. 15 mln / tekort 13,5 mln</p>	<p>a. Ca. 525 manjaren bij 50 % factor Arbeid</p> <p>b. Ca. 125 manjaren bij 50 % factor arbeid</p> <p>c. p.m.</p> <p>d. d 68,5 manjaren bij 50% arbeid</p> <p>e. e circa19 manjaren</p> <p>f. circa 63 manjaren</p> <p>g. circa 10 manjaren</p> <p>h. circa 3 manjaren</p> <p>i. circa 8 manjaren</p> <p>j. circa 35 manjaren</p> <p>k. circa 77 manjaren</p> <p>l. circa 75 manjaren</p> <p>m. ca. 375 manjaren</p> <p>n. ca. 100 manjaren</p>
-----	---	---	--

	<p>p. Binnenklimaat scholen (waaronder energiebesparende maatregelen)</p> <p>q. Uitbreiding gemeentekantoor ivm serviceverbetering naar de inwoners</p>		<p>o. circa 75 manjaren</p> <p>p. ca. 250 manjaren</p> <p>q. ca. 375 manjaren</p>
Dordrecht	<p><u>Projecten waar aanbesteding wordt verwacht:</u></p> <p>a. Energiehuis / Verbouw van het Energiehuis tot cultureel centrum van de Drechtsteden</p> <p>b. Stationsomgeving / (met NS en ProRail) nieuwe inrichting stationsgebied.</p> <p>c. Brandweerkazerne / Bouw tweede uitrukpost Koppeling met Leerpark Dordrecht (onderwijsleerbedrijf).</p> <p>d. Nieuwbouw scholen / Nieuwbouwprojecten van verschillende scholen binnen de gemeente Dordrecht</p> <p>e. Stadswerven / Herontwikkeling binnenstedelijk gebied De Stadswerven tot een multifunctioneel gebied met een stedelijk karakter. Aantal nieuwe woningen bedraagt ca. 1400.</p> <p>f. Nieuwe Dordtse Biesbosch / Realisatie van het Strategische Groen Project eiland van Dordrecht. Het plan betreft het ontwikkelen en inrichten van 396 hectaren nieuw recreatiegebied en 788 hectaren nieuw natuurgebied.</p> <p>g. Stadsboerderij Weizigt / Innovatieve en multifunctionele accommodatie die een basis legt voor een grotere betrokkenheid van inwoners, voornamelijk kinderen en jongeren bij hun leefomgeving.</p> <p>h. Renovatie Aula Essenhof</p> <p><u>Versnelling van werken</u></p> <p>i. Onderhoud Wegen & Riolering</p> <p>j. Onderhoud gemeentelijke gebouwen en schoolgebouwen</p>	<p>k. 21,7 mln</p> <p>l. 16 mln</p> <p>m. 15,8 mln</p> <p>n. 12,7 mln</p> <p>o. 7,9 mln (voorlopig, nog niet gedekt)</p> <p>p. minimaal 34 mln (4 mln nog niet gedekt)</p> <p>q. 3 mln</p> <p>r. 1 mln</p> <p>s. 20 mln</p> <p>t. 2,5 mln</p>	
Utrecht / Leidsche Rijn	<p>a. aanleg onderdelen Leidsche Rijnpark, tw paden, groen, bruggen, meubilair en overige voorzieningen</p>	<p>a. € 4 mln</p>	<p>a. 19 manjaren</p>

	b. aanleg gedeelte noordelijke stadsas, zijnde een hoofd-wegstructuur oost-west tussen Leidsche Rijn en bestaande stad	b. € 25 mln	b. 92 manjaren
Venlo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Herontwikkeling Nedinsco. Restauratie van het rijksmonument Nedinsco + geschikt maken voor bedrijvigheid en voor publieke functies 2. Glas- & Energie campus. Gemeente zorgt voor grondverwerving en het bouwrijp maken. Bijdrage van 50% dient als bijdrage voor het exploitatietekort. 3. Kantoortoren Ernst & Young. Gemeentelijk aandeel betreft herinrichting openbare ruimte; nieuwe ontsluiting van het gebied (aanleg van een rotonde) door projectontwikkelaars gerealiseerd. 4. Fusie met Arcen en Velden per 1 januari 2010. Deze gemeente heeft een viertal projecten die nog dit jaar uitgevoerd worden: Reconstructie Molendijk; Upgrading wandel- en fietspaden; Reconstructie Veerstoepen; Burg. Linderspromenade. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 25 mln woningbouwvereniging + 7,5 mln Venlo 2. ca. 15 mln 3. ca 800.000 4. de vier projecten samen: €630.000 	
Almere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoger onderwijs ▪ Naheffing A-gebieden ▪ Centrumgebied Almere Poort ▪ Saneren vervuilde wegen Almere ▪ Versneld investeren infrastructuur ▪ Bouw parkeergarages in nieuwe wijk ▪ Extra investeren in groot onderhoud openbare ruimte ▪ Verhogen en uitbreiden van de stimuleringspremie particulier opdrachtgeverschap ▪ Civielrechtelijke jeugdinstelling Almere ▪ Realisatie politiemuseum ▪ Vrije busbaan A1 ▪ Viersporige Flevolijn ▪ <u>Overige projecten</u> ▪ Natuurfabriek ▪ Stimulans sociale woningbouw corporaties ▪ Stimulans staalindustrie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 70 mln + 72-100 mln ▪ nihil ▪ 0,8 mln + 24 mln ▪ 30 mln ▪ 1 mln ▪ 1,25 mln ▪ 25 mln ▪ 1,25 mln + 8 mln ▪ p.m. ▪ 2 mln ▪ 50 mln ▪ 200 mln ▪ 25 mln ▪ p.m. ▪ p.m. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 300-400 structureel ▪ 1300-1600 ▪ 300-450 ▪ 150-200 ▪ Ntb ▪ 150-170 ▪ 350-400 ▪ 200-250 ▪ 300-500 structureel ▪ 7 structureel ▪ Ntb ▪ Ntb ▪ Ntb ▪ Ntb ▪ Ntb

Geen projecten

Vianen
Middelburg
Wervershoof
De Ronde Venen
Pekela
Purmerend
Lopik
Noordoostpolder
Cranendonk
Pijnacker-Nootdorp
Oostzaan
Opmeer
Breukelen
Bergen op Zoom
West Maas en Waal
Leek
Achtkarspelen
Geertruidenberg
Scheemda
Venray
Bunschoten
Bronckhorst
Maasgouw
Waterland
Midden-delfland
Haarlem
Houten
Zandvoort
Ridderkerk
Leeuwarderadeel
Hoogezand-Sappemeer
Leusden
Tholen
Zoeterwoude
Schouwen-Duiveland
Leeuwarderadeel

kwetsbare financiële positie
achterstand wordt ingelopen

Bijlage 6 Bijdrage Unie van Waterschappen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
t.a.v. de heer drs. P.P.L. van Kalmthout
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

datum	ons kenmerk	contactpersoon
16 februari 2009	47056 EL	J.W.C. Dekking
bijlage(n)	uw kenmerk	e-mail
1	-	wdekking@uvw.nl
betreft		doorkiesnummer
bijdragen waterschappen aan bestrijding gevolgen economische crisis		070 351 98 59

Geachte heer Van Kalmthout,

De waterschappen zijn uitgenodigd deel te gaan nemen aan de in het Overhedenoverleg van 2 februari jl. opgerichte werkgroep *Gezamenlijke aanpak economische crisis*. Op 13 februari jl. heeft mijn bestuur besloten graag op deze uitnodiging in te gaan. Wij gaan er vanuit dat dit ook betekent dat wij worden uitgenodigd deel te nemen aan het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen van 1 april a.s., waarin over vervolgstappen wordt gesproken.

In de bijeenkomst van de werkgroep op 12 februari jl. is afgesproken dat de deelnemers de bijdragen die vanuit hun achterban geleverd zouden kunnen worden vandaag aan u aanleveren. In de bijlage van deze brief zijn de mogelijkheden weergegeven die de verschillende waterschappen hebben aangedragen. In deze brief plaats ik deze mogelijkheden in een bredere context, voorzie ik de mogelijkheden van enkele algemene opmerkingen en destilleer ik uit het overzicht enkele hoofdlijnen.

In zijn algemeenheid geldt dat onze investeringen met name voortvloeien uit de versterking van primaire waterkeringen (Hoogwaterbeschermingsprogramma), de bestrijding van wateroverlast en droogte (Nationaal Bestuursakkoord Water; hierna NBW) alsmede de verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater (Europese Kaderrichtlijn Water; hierna KRW). Deze drie 'programma's' hebben er voor gezorgd dat de investeringsportefeuille van de waterschappen voor dit jaar en de komende jaren goed is gevuld. De waterschappen zetten in de sfeer van nieuwe werken jaarlijks ruim €1 miljard om en in beheer en onderhoud gaan er ook honderden miljoenen euro's van onze sector naar de markt. In die zin levert het ongewijzigd uitvoeren van de plannen van de waterschappen sowieso al een belangrijke bijdrage aan de binnenlandse markt. Onderzoek van de Universiteit Twente heeft aangetoond dat het soort investeringen dat de waterschappen doen een aanzienlijk multipliereffect heeft op andere sectoren en kansen biedt aan kleinere marktpartijen.

De bijlage van deze brief laat zien dat de waterschappen daarbovenop mogelijkheden zien om nog het nodige extra te doen. Ten aanzien van deze mogelijkheden gelden wel de volgende opmerkingen:

- omdat ook wij in korte tijd een beeld wilden hebben, hebben we de inventarisatie ambtelijk ingestoken; niveau secretaris-directeur. Enkele waterschappen hebben een bestuurlijke reactie gegeven, maar de meeste maken het voorbehoud dat geen bestuurlijk traject is doorlopen. De feitelijke beslissing over versneld investeren en andere maatregelen kan alleen door de algemene besturen van de waterschappen genomen worden en deze besluitvorming heeft nog niet plaatsgevonden;
- omdat de inventarisatie in korte tijd moest worden uitgevoerd, hebben nog niet alle waterschappen kunnen reageren en hebben de waterschappen die wel hebben gereageerd nog niet alle een organisatiebreed traject kunnen doorlopen. Voorts verschillen de mogelijkheden van waterschap tot waterschap. Wij verwachten dat er de komende periode nog meer mogelijkheden zullen worden aangeleverd en dat de onderlinge uitwisseling van de naar voren gebrachte mogelijkheden stimulerend zal werken om meer maatregelen aan te dragen;
- met uitzondering van de dijkversterkingen die de waterschappen uitvoeren op grond van het Hoogwaterbeschermingsprogramma, die door het Rijk worden gefinancierd, financieren de waterschappen hun investeringen zelf uit het eigen belastinggebied. Investeren naar voren halen en meer investeren en/of kosten maken heeft veelal een tariefsverhoging tot gevolg die extra lasten voor bedrijven en huishoudens en dus een negatieve impuls voor de economie betekent. Dit is dus een contrabeweging van het nu investeren in de economie. De besturen van de waterschappen wegen dit aspect mee in hun besluitvorming. Als het Rijk meefinanciert of subsidieert, kan het negatieve effect worden gemitigeerd en zijn er nog meer mogelijkheden investeringen naar voren te halen;
- de waterschappen hebben hun interne capaciteit om projecten te kunnen aansturen en uitvoeren onder andere afgestemd op het investeringsvolume dat de markt voor hen kon verwerken en op een beheerste lastenontwikkeling. Er is de laatste jaren sprake van krapte op de markt. Als waterschappen tijdelijk meer gaan investeren, zal de markt dit aan moeten kunnen en zullen de waterschappen tijdelijk extra personeel in dienst moeten nemen. Dit laatste kan bijvoorbeeld door mensen in dienst te nemen die door de crisis werkloos zijn geraakt. Hierbij is het van belang dat hun recht op uitkering na de 'crisisperiode' niet bij het waterschap komt te liggen;
- voor extra investeringen kan het noodzakelijk zijn dat het maximaal EMU-tekort tijdelijk moet worden verhoogd;
- extra investeren en meer kosten maken betekent over het algemeen ook dat er meer moet worden geleend. Hiervoor gelden echter de Fido-limieten van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Deze normen zouden tijdelijk ofwel omhoog moeten dan wel moeten worden opgeschort;
- de uiteindelijke maatregelen van de verschillende overheden moeten wel afgestemd worden om prijsopdrijving op de markt te voorkomen;
- omdat onze inventarisatie al liep vóór het Overhedenoverleg, hebben we voor een deel niet alle aspecten die VNG en IPO hebben uitgevraagd meegenomen. We krijgen wel een goed inzicht in de terreinen waar kansen liggen, maar geen beeld op individueel projectniveau. En ook naar effecten op economie en werkgelegenheid hebben we niet gevraagd. Dit soort aspecten kunnen we eventueel wel later in beeld brengen.

Uit de lange lijst van mogelijkheden willen wij drie soorten projecten in het bijzonder onder uw aandacht brengen.

Extra / versnelde investeringen Hoogwaterbeschermingsprogramma

Verschillende waterschappen zien mogelijkheden om projecten ter versterking van primaire waterkeringen naar voren te halen. Het gaat om substantiële bedragen die eerder zouden kunnen worden geïnvesteerd, maar hierbij hebben we de hulp van het Rijk nodig want de financiering van deze werken is een wettelijke verantwoordelijkheid van het Rijk. Wij vragen dan ook van het Rijk om de gelden, die op zich in de Rijksbegroting zijn voorzien, naar voren te halen.

Andere, in te vullen randvoorwaarden die door de waterschappen worden genoemd zijn snellere afstemming met bureau Hoogwaterbeschermingsprogramma van V&W, snellere vergunningprocedures, kortere aanbestedingsprocedures en een nieuwe Noodwetprocedure waardoor waterschap met minder bezwaren te maken krijgt. Waterschappen die in deze sfeer geen mogelijkheden zien om projecten eerder uit te voeren, noemen met name de lange voorbereidingstijd, waarin onder andere MER-procedures moeten worden doorlopen, als belemmerende factor. Wellicht dat ook hier nog iets aan kan worden gedaan.

Versnellen van het baggerprogramma

In het kader van het NBW (vergroten doorvoer en opvangcapaciteit van waterlopen in verband met heviger regenbuien en waterafvoeren als gevolg van onder andere klimaatverandering) en de KRW (verbetering van de waterkwaliteit) hebben de waterschappen voor de komende jaren omvangrijke baggerprogramma's gepland. Diverse waterschappen geven aan hierin versnelling te willen aanbrengen mits procedures tijdig kunnen worden afgerond en subsidies van andere partijen (provincies, gemeenten, Rijk/RWS) versneld beschikbaar komen. Het gaat hier om substantiële bedragen; tientallen miljoenen euro's. Financiële bijdragen van derden zullen zeker stimulerend werken en zullen bijvoorbeeld gebruikt worden om projectleiders in te huren waardoor meer projecten in de markt gezet kunnen worden.

In dit kader willen we ook wijzen op het zogenaamde nautisch baggeren, het baggeren ten behoeve van het scheepvaartverkeer, waar waterschappen eveneens mogelijkheden tot een versnelde uitvoering zien. Omdat het faciliteren van het scheepvaartverkeer in principe geen waterschapstaak is, is deze versnelling alleen mogelijk als ook derden financieel bijdragen.

Innovatieve en duurzame investeringen in rioolzuiveringsinstallaties

Om de doelen van de KRW te realiseren zijn bij de meeste waterschappen in de periode tot 2015 maatregelen voorzien om rioolwaterzuiveringsinrichtingen (rwzi's) te vernieuwen of uit te breiden. Hiervoor dienen zich diverse innovatieve ontwikkelingen aan zoals membraantechnologie, slibverwerking en fosfaat-/stikstofverwijdering. Veel van deze technieken zijn nog niet in de praktijk uitontwikkeld en betekenen dus een investeringsrisico. Hiervoor is een garantieregeling ontwikkeld door het Ministerie van EZ (Innovator Water). De ontwikkeling van deze technieken kan ook versneld worden gestimuleerd door innovatiebudgetten vanuit het Rijk beschikbaar te stellen. Ook op het gebied van duurzaamheid bieden de rwzi's kansen; zo kunnen rwzi's met wat aanpassingen als energiefabriek gaan functioneren (biogasinstallaties). Op alle drie de terreinen zou het Rijk

een impuls kunnen geven teneinde innovatieve en duurzame investeringen door de waterschappen versneld mogelijk te maken².

Beperkingen bij overige investeringsprojecten

Naast de eerder in deze brief genoemde belemmerende factoren die het versnellen of een voorvarende uitvoering van investeringen in de weg staan, noemen de waterschappen nog de volgende aspecten:

- trage voortgang van de vaststelling van lozingsnormen door het Rijk, waardoor geplande investeringen in rwzi's niet kunnen beginnen;
- voor veel projecten moeten waterschappen gronden langs waterlopen aankopen, maar deze grondverwerving is nu vaak lastig. Als er ruimere mogelijkheden komen om over te gaan tot onteigening, kunnen projecten versneld van start gaan;
- noodzakelijke aanpassingen van bestemmingsplannen nemen vaak veel tijd, onder andere vanwege de vrees van gemeenten voor eventuele planschades. Waterschappen verwachten dat het helpt als het Rijk eventuele planschade voor zijn rekening zou nemen;
- beslissingen over door waterschappen aangevraagde vergunningen en subsidies duren nu vaak erg lang (bijvoorbeeld: procedure grondwateronttrekkingsvergunning duurt 6 maanden).

Overige mogelijkheden

De mogelijkheden die in de bijlage zijn weergegeven, hebben op een enkele uitzondering na betrekking op civiele projecten. Ook op meer administratief terrein zien verschillende waterschappen mogelijkheden, maar deze zijn vanwege het andere karakter dan de projecten die bij gemeenten en provincies worden geïnventariseerd niet in het overzicht opgenomen. Op deze plaats wil ik daar graag wel iets over zeggen.

Vanuit de Tweede Kamer is voorgesteld dat overheden hun betalingstermijn verkorten en er zo voor zorgen dat bedrijven sneller over liquide middelen beschikken. Verschillende waterschappen zien hier mogelijkheden; gemiddeld genomen verkorting van 30 dagen naar ca. 20 dagen. Omdat administratieve processen heringericht moeten worden en lopende digitaliseringsprojecten moeten worden versneld, kost de invoering van deze maatregel wel enkele maanden.

Verschillende waterschappen zien ook mogelijkheden ten aanzien van de belastingen die zij opleggen, bijvoorbeeld het later innen daarvan. Waterschappen zijn soepel als het gaat om het verlenen van uitstel van betaling van belastingen, maar enkele waterschappen geven aan dat een nog soepeler beleid tot de mogelijkheden behoort. Enkele waterschappen zijn bereid de mogelijkheden van langere en/of meer gespreide betalingstermijnen te gaan verkennen.

Deze brief en de in de bijlage genoemde mogelijkheden geven aan dat de waterschappen bereid zijn actief mee te denken over de wijze waarop de overheden gezamenlijk een bijdrage kunnen leveren aan de bestrijding van de gevolgen van de economische crisis. Wij gaan er vanuit dat we met deze brief een constructieve bijdrage aan dit proces te hebben geleverd en blijven daarover graag met u in gesprek.

---

² Een waterschap geeft aan dat als de 'KRW-innovatietender' €45 miljoen hoger was geweest er de komende twee jaar €100 miljoen meer aan projectvolume zou worden gerealiseerd.

Hoogachtend,

drs.mr. C.M. Sjerps
Algemeen Directeur

Waterschap	Maatregel	Invest./ Exploitatie	Bedrag	In te vullen randvoorwaarden
Waterschap Rivierenland, Tiel	Enkele projecten binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma kunnen worden versneld, mits ...	Investering	Substantieel, de helft van het budget voor Ruimte voor de Rivier	- Een noodwetprocedure omstreden procedure geconfronteerd - sneller kunnen aanpakken - Rijksgelden eerder beschikbaar
Waterschap Rivierenland, Tiel	Versterking van afgekeurde regionale waterkeringen	Investering	Moet nog worden berekend	- sneller kunnen aanpakken
Waterschap Rivierenland, Tiel	Verdubbelen van de baggercyclus	Exploitatie	Moet nog worden berekend	
Waterschap Rivierenland, Tiel	Versneld overgaan tot nautisch baggeren (= t.b.v. scheepvaartverkeer)	Exploitatie	Moet nog worden berekend	Ook andere belangen
Waterschap Rivierenland, Tiel	Versnelde investeringen rwzi's	Investering	Moet nog worden berekend	
Waterschap Rivierenland, Tiel	Plannen i.v.m. decentrale huisvesting	Investering	Moet nog worden berekend	
Waterschap Rivierenland, Tiel	Weer opstarten Waterkrachtcentrale Hagestein en de energie daarvan kan worden benut voor rwzi's	Investering	Moet nog worden berekend	Centrale is geen object
Waterschap Groot Salland, Zwolle	Enkele projecten binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma kunnen worden versneld, mits ...	Investering	Enkele miljoenen €'s	Aanmerkelijke versnelde aanpak bureau Hoogwaterbescherming
Waterschap Groot Salland, Zwolle	Uitbreiding van meerdere rwzi's	Investering	Voorbeeld rwzi Zwolle €15 miljoen	Rijk moet zich in dit proces formeel opstellen, zal geïnvesteerd
Waterschap Groot Salland, Zwolle	Eerder renoveren van gemalen	Investering	Moet nog worden berekend	
Waterschap Groot Salland, Zwolle	Eerder aankopen van grond voor projecten	Investering	Moet nog worden berekend	
Waterschap Groot Salland, Zwolle	Eerder aanleggen van stuwen en vispassages i.k.v. KRW	Investering	Moet nog worden berekend	
Waterschap Aa en Maas, Den Bosch	Versnelling van het baggerprogramma	Investering	€10-15 miljoen	Beschikbaar komen kostenverhogingen
Waterschap Aa en Maas, Den Bosch	Naar voren halen van de automatisering van gemalen	Investering	€5 miljoen	Beschikbaar komen kostenverhogingen
Waterschap Aa en Maas, Den Bosch	In de sfeer van de arbeidsvoorwaarden, het uitbouwen van het cafetariamodel met mogelijkheden die een relatie hebben met directe bestedingen, zoals herintroduceren van de PC-privéregeling	Exploitatie		Betekent waarschijnlijk aanpassingen noodzakelijk
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Sanering van de Vecht project wordt door het waterschap uitgevoerd en door het Rijk gefinancierd. Momenteel loopt een discussie met het Rijk over wanneer middelen beschikbaar komen.	Investering	ca. €60 miljoen	Versnelling van de Rijkswaterstaat en het benodigde middelen. Er is nu al zes maanden
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Versnelling van het op orde brengen van alle waterkeringen; betekent reconstructie van 20-25 km per jaar	Investering	€20-25 miljoen per jaar	- voldoende gekwalificeerd personeel halen) - succesvolle (bestaande) betrokken partijen - wegnemen van bureaucratie vergunningverlening provincies en gemeenten

Waterschap	Maatregel	Invest./ Exploitatie	Bedrag	In te vullen randv...
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Door het slimmer clusteren van waterinrichtingsplannen en baggerwerkzaamheden kunnen werkzaamheden worden versneld (gezamenlijk aanbesteden)	Investering	ca. €3 miljoen extra a.g.v. versnelling	- voldoende gekwalificeerden (halen) - succesvolle (bestaande) betrokken partijen - wegnemen van bureaucratie - vergunningverlening - provincies en gemeenten
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Gezamenlijk aanbesteden van de werkzaamheden aan meerdere grote gemalen	Investering	ca. €5 miljoen extra a.g.v. versnelling	- voldoende gekwalificeerden (halen)
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Versnelde uitvoering van vergevorderde plannen (was middellange termijn 2011 – 2015) voor het realiseren van nieuwe (Hilversum, Weesp) en het renoveren van bestaande RWZI's (Horstermeer, Maarssen)	Investering	> €80 miljoen	Dit soort investeringen kunnen worden waargemaakt. Procedures zou handhaven bestemmingsplannen
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	RWZI's bieden mogelijkheden voor duurzame en innovatieve investeringen, waarmee o.a. aan de KRW-eisen kan worden voldaan en wordt bijgedragen aan de besparing van energieverbruik ('RWZI als energiefabriek'; bijvoorbeeld biogasinstallatie)	Investering		Innovatie- en duurzame verdere ontwikkeling
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Versnelling van groot onderhoud aan gebouwen	Exploitatie	€-6 miljoen	Voldoende gekwalificeerden (halen)
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Versnelling van groot onderhoud aan waterkeringen	Exploitatie	Enkele miljoenen €'s	Voldoende gekwalificeerden (halen)
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam	Versnelling van groot onderhoud aan beschoeiingen	Exploitatie	€2-3 miljoen	Voldoende gekwalificeerden (halen)
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Rotterdam	Investeringen in wegen, kaden, regionale waterkeringen, C-waterkeringen, en rwzi's	Investering	€1 miljoen in 2009 €2 miljoen in 2010	Bekostiging van de
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Houten	Overdracht van de gekanaliseerde Hollandse IJssel	n.v.t.		Versnelling van de overheden
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Houten	Overdracht van het grondwaterbeheer	n.v.t.		Versnelling van de overheden
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Houten	Overdracht van het vaarwegenbeheer	n.v.t.		Versnelling van de overheden
Waterschap Reest en Wieden, Meppel	Niet zo zeer maatregelen, maar wel ideeën die het de waterschappen in staat stellen projecten sneller te starten, meer te investeren en meer aan te besteden: § De (fictieve) rentetoekenning voor de Inkomstenbelasting op tegoeden bij banken drastisch verlagen; § Waterschappen vrijstellen van btw-plicht (of laag btw-tarief); § BPM op bedrijfsauto's etc. laten vervallen; § Inhuren van menskracht eenvoudiger maken (moet gedurende langere termijnen mogelijk zijn); § Soepeler regelgeving rond aanbestedingen en opdrachtverstrekkingen.	n.v.t.		
Waterschap Velt en Vecht, Coevorden	Kleinere revisie- en onderhoudsprojecten alsmede investeringen in bedrijfsmiddelen kunnen in principe naar voren worden gehaald, maar ...	Investering/ Exploitatie		